

Stenografični zapisnik

trinajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 2. marcija 1897.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar Oton Detela.
— Vladni zastopniki: c. kr. deželni predsednik baron Viktor Hein, in c. kr. okrajni komisar baron Viljem Rechbach. — Vsi članovi razun: ekszellenca knezoškof dr. Jakob Missia in Janko Kersnik. — Zapisnikar: deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XII. deželno-zborske seje dné 27. februarja 1897.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 58. Poročilo deželnega odbora o uredbi stenografskega posla v deželnem zboru.
4. Priloga 59. Poročilo deželnega odbora o pospeševanju naprave kmetijskih hranilnic in posojilnic po Raiffeisenovem sistemu.
5. Priloga 60. Poročilo deželnega odbora o sistemizovanju novih stopenj pri deželni pomočni pisarni in pri deželnem knjigovodstvu.
6. Priloga 61. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predložita projekta o napravi primerne zveze med gorenjo Krško dolino in postajo Zatičina dolenskih železnic z dotičnim načrtom zakona.
7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Mozlju za dovolitev 30% deželnega prispevka za zgradbo vodovoda.
8. Ustno poročilo upravnega odseka glede uvrstitve v Vrhniskem cestnem okraju se nahajajoče občinske ceste, ki se od okrajne ceste Vrhnika-Podlipa Podčelom blizu Rodetove hiše odcepi in drži čez Veliko Ligojino in Malo Ligojino do zaselja Na Fertici, kjer se stika s Tržaško državno cesto med km 16. in 17. med okrajne ceste (k prilogi 51).
9. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o § 3., A: Deželna kultura.
10. Ustno poročilo finančnega odseka o prodaji deželi kranjski pripadajočih zemljišč za Bežigradom c. kr. vladi v svrhu ustanovitve zavoda za gluhoneme (k prilogi 46.).
11. Ustno poročilo finančnega odseka o nameravani lokalni železnici Trebnje-Tržiše (k prilogi 53.).

Stenographischer Bericht

der dreizehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 2. März 1897.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela.
— Regierungsvertreter: R. k. Landespräsident Victor Freiherr v. Hein, und k. k. Bezirkscommissär Wilhelm Freiherr v. Rechbach. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia und Janko Kersnik. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der XII. Landtagsitzung vom 27. Februar 1897.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 58. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Regelung des Stenographendienstes im Landtage.
4. Beilage 59. Bericht des Landesauschusses inbetreff der Förderung der Errichtung von landwirtschaftlichen Spar- und Darlehenscassen nach dem Systeme Raiffeisen.
5. Beilage 60. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Systemisirung neuer Stellen beim landchaftlichen Hilfsamte und bei der Landesbuchhaltung.
6. Mündlicher Bericht des Landesauschusses, womit die Projecte, betreffend die Herstellung einer zweckmäßigen Verbindung zwischen dem oberen Gurktale und der Station Sittich der Unterkrainerbahnen sammt dem einschlägigen Gesekentwurfe vorgelegt werden.
7. Beilage 49. Bericht des Finanzauschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Möfel um Bewilligung eines 30% Landesbeitrages für den Bau der Wasserleitung.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Oberlaibach gelegenen, von der Oberlaibach-Podlipaer Bezirksstraße Podčelom nächst der Rode'schen Behausung abzweigenden über Groß- und Klein-Ligojna bis zu dem Weiler Na Fertici führenden, alldort in die Triester Reichsstraße zwischen km 16 und 17 einmündenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 51).
9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über den Rechnungsbereich des Landesauschusses, und zwar über § 3, A: Landescultur.
10. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses, betreffend den Verkauf der dem Lande Krain gehörigen Grundstücke hinter Bežigrad an die k. k. Regierung zum Zwecke der Errichtung einer Taubstummenanstalt (zur Beilage 46).
11. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses, betreffend die projectierte Localbahn Treffen-Tržiše (zur Beilage 53).

12. Ustna poročila finančnega odseka o prošnji:

- a) zdravstvenega zastopa Vipavskega za dovolitev podpore za zgradbo bolnice v Vipavi;
- b) Marije Sapletov, vdove deželnega kanclista za zvišanje pokojnine;
- c) društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani za podporo;
- d) posestnika Jerneja Tonija na Igu za podporo vsled konjske kužne bolezni;
- e) županstva v Dolenjivasi pri Senožečah za podporo za pravo starinskega stolpa;
- f) sestre Leopoldine Hoppe za podporo za zgradbo barake za umobolne hiralce;
- g) županstva v Novemestu za pospeševanje zgradbe ondotnega vodovoda.

13. Ustna poročila upravnega odseka o prošnjah:

- a) občin Stara Loka in Bitinje za uvrstitev občinske poti od Žabnice do državne ceste, držeč iz Ljubljane v Kranj, med okrajne ceste;
- b) občine Šmarce za uravnavo Kamniške Bistrice;
- c) o prošnji več posestnikov iz Št. Jernejske občine, da se opusti zgradba okrajne ceste od Zameškega proti Kostanjevici ter naredi most čez Krko pri Meršečivasi.

14. Ustno poročilo upravnega odseka o uravnavi in popravi med okrajne ceste uvrščene občinske poti Kostanjevica - Malence-Zamešk o (k prilogi 56.).

15. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o § 6: Občila.

12. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über die Petition:

- a) der Sanitätsdistrictsvertretung von Wippach um Subvention für den Bau eines Spitals in Wippach;
- b) der Maria Sapletov, ständische Kanzlistenswitve, um Pensionserhöhung;
- c) des Vereines für den Bau des Lehrerconvictes in Laibach um Subvention;
- d) des Besitzers Bartholomäus Toni in Brunnendorf um Unterstützung aus Anlaß der Pferdepeuche;
- e) des Gemeindeamtes in Niederdorf bei Senofetsch um Subvention behufs Reparatur eines alterthümlichen Thurmes;
- f) der Schwester Leopoldine Hoppe um Subvention für den Bau einer Baracke für Geistesfieber;
- g) des Gemeindeamtes in Rudolfsvert um Förderung des Wasserleitungsbaues.

13. Mündliche Berichte des Verwaltungsausschusses über die Petition:

- a) der Gemeinden Altlach und Feichting um Einreihung der Gemeindestraße von Safnitz bis zur Reichsstraße Laibach-Krainburg unter die Bezirksstraßen;
- b) der Gemeinde Šmarca um Regulierung der Steiner Feistritz;
- c) mehrerer Inassen der Gemeinde St. Bartlmä um Auflassung der Herstellung der Bezirksstraße von Zameško gegen Landstraß und Errichtung einer Brücke über die Gurf bei Mersechtendorf.

14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit der Regulierung und Zustandsetzung des in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereichten Gemeindegeweges Landstraß-Malence-Zameško (zur Beilage 56).

15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesausschusses, und zwar über § 6: Communicationen.

Začetek seje ob 10. uri 20 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 20 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XII. deželno-zborske seje dné 27. februarja 1897.

1. Lesung des Protokolls der XII. Landtagsſitzung vom 27. Februar 1897.

Tajnik Pfeifer:

(Bere zapisnik XII. seje v nemškem jeziku. — Liest das Protokoll der XII. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräſidiums.

Odpade, ker nimam ničesa naznaniti.

Prestopimo sedaj na 3. točko dnevnega reda, to je:

3. Priloga 58. Poročilo deželnega odbora o uredbi stenografskega posla v deželnem zboru.

3. Beilage 58. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Regelung des Stenographendienstes im Landtage.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 59. Poročilo deželnega odbora o pospeševanju naprave kmetijskih hranilnic in posojilnic po Raiffeisenovem sistemu.

4. Beilage 59. Bericht des Landesausschusses inbetreff der Förderung der Errichtung von landwirtschaftlichen Spar- und Darlehenscassen nach dem Systeme Raiffeisen.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

5. Priloga 60. Poročilo deželnega odbora o sistemizovanji novih stopenj pri deželni pomočni pisarni in pri deželnem knjigovodstvu.

5. Beilage 60. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Systemisirung neuer Stellen beim landſchaftlichen Hilfsamte und bei der Landesbuchhaltung.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

6. Priloga 61. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predložita projekta o napravi primerne zveze med gorenjo Krško dolino in postajo Zatičina dolenjskih železnic z dotičnim načrtom zakona.

6. Beilage 61. Bericht des Landesausschusses, womit die Projecte, betreffend die Herstellung einer zweckmäßigen Verbindung zwischen dem oberen Gurktthale und der Station Sittich der Untertrainerbahnen ſammt dem einſchlägigen Geſezentwurfe vorgelegt werden.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Na vrsto pride:

7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Mozeltu za dovolitev 30% deželnega prispevka za zgradbo vodovoda.

7. Mündlicher Bericht des Finanz-ausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Möſel um Bewilligung eines 30% Landesbeitrages für den Bau der Wasserleitung.

Poročevalec dr. Papež:

Visoki zbor! Občinski urad v Mozeltu je vložil pri visokem deželnem zboru prošnjo de praes. 25. februarja 1897, št. 140, in sicer prošnjo, da bi se dovolila 30% podpora za vodovod, in sicer od potrebsčine 16.000 gld. Dostavek prošnje je pa ta: (bere: — liest:) «Für den Fall, daß das diesjährige Landesbudget mit diesem Betrage nicht mehr belastet werden könnte, stellen wir das ergebene Ersuchen, der hohe Landtag geruhe uns den Gesamtbetrag pro 1898 flüssig zu machen.»

Jaz sem zahteval pri deželnem pomožnem uradu dotične akte in proračun in dobil sem akte iz registrature, iz katerih je razvidno, da se je stvar prvič izročila v deželnem odboru dné 30. maja 1894. leta,

oziroma 14. maja 1894. leta na podlagi neke prošnje županstva v Mozelj. Načrta in proračuna pa nisem dobil, in sicer zato ne, ker še nista popolnoma do cela izgotovljena za uradno manipulacijo. To je en zadržek, kajti zato mi v finančnem odseku ni bilo mogoče, imeti kako stvarno dognano podlago. Potem je bilo vsled tega tudi nejasno ali negotovo, jeli res potrebščina znaša 16.000 gld. in ali ne več ali manj. Vsekako pa mislim, da morda potrebščina ne bo veliko večja in potem ne bo težko, da bi dežela v kasnejšem času, kakor prosilci sami želijo, prispevala z 30 %. Da se ni ta stvar prej rešila, je deloma tudi to vzrok, kakor je iz letnega poročila marg. št. 50. § 3. razvidno, ker dva do tri leta dotičniki in županstvo niso vedeli, iz katerega vira bodo vodo vzeli. Razvidno je iz letnega poročila tudi, da je bil enkrat že nek projekt izdelan, da so ga pa opustili. To je neka druga reč in če bi ne bila tako resna, bi bila nekako komična. Prikazal se je pa ta način delovanja tudi pri drugih občinah, kakor nam je znano, tako na primer pri Cerknici. Torej sedaj so prosilci gotovi, kje imajo vodo zajemati in kako dolga bo proga, treba bo pa še načrt in proračun s tehničnim poročilom in priporočilom deželnega odbora vred poslati na poljedelsko ministerstvo in zato je gotovo, da se danes ta zadeva še ne da rešiti meritorno in zato stavim v imenu finančnega odseka nasvet:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se odstopi predležeča prošnja, da po presojevanji krajevnih razmer in tehničnih operativ dovolj za to podjetje primerni deželni prispevek iz dotičnega za manjše vodovode proračunjenega kredita, da o tem obvesti deželno vladu s prošnjo, da privoli 50% podpore; in da potem poroča v prihodnjem zasedanju o tej zadevi, eventuelno stavi primerne nasvete.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki pritrujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Preidimo k daljni točki, to je:

8. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve v Vrhniskem cestnem okraji se nahajajoče občinske ceste, ki se od okrajne ceste Vrhnika-Podlipa Podčelom blizu Rodetove hiše odcepi in drži čez Veliko Ligojino in Malo Ligojino do zaselja Na Fertici, kjer se stika s Tržaško državno cesto med km 16. in 17., med okrajne ceste (k prilogi 51.)

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Oberlaibach gelegenen, von der Oberlaibach-Podlipaer Bezirksstraße Podčelom nächst der Rode'schen Behausung abzweigenden über Groß- und Klein-Ligojna bis zu dem Weiler Na Fertici führenden, all dort in die Triester Reichsstraße zwischen km 16 und 17 einmündenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 51).

Poročevalec Jelovšek:

Visoki zbor! Čast imam, v imenu upravnega odseka poročati o prošnji Vrhniskega okrajnega cestnega odbora, katera se je že pred tremi leti deželnemu odboru izročila in o kateri je že obravnaval visoki deželni zbor in sklenil, da deželni odbor v prihodnjem zasedanju predloži svoje poročilo. Letos je deželni odbor ustregel temu naročilu in predlaga, da bi se sedanja občinska cesta, ki se od okrajne ceste Vrhnika-Podlipa Podčelom blizu Rodetove hiše odcepi in drži čez Veliko Ligojino in Malo Ligojino do zaselja Na Fertici, kjer se stika s Tržaško državno cesto med 16. in 17. km., uvrstila med okrajne ceste. Ligojina je na gričku kakih 70 m visoko; na okoli je ravnina in prebivalci si morajo po tej občinski poti dovažati vse kar potrebujejo. Ker so dotične vasi precej velike in plačujejo nad 2000 gld. davka, ne uživajo pa nobene dobrote od okrajnega cestnega zaklada, je opravičeno, da se ta pot uvrsti med okrajne ceste. Deželni odbor se je po svojem organu prepričal, da je pot od Podčela proti Veliki Ligojini do Male Ligojine v takem stanju, da bi se lahko sprejela med okrajne ceste, ker je treba samo popraviti nekatere jarke in razširiti neke ožine na 4 do 4.5 m in ravno tako pravi, da se lahko tudi ostali del ceste od Male Ligojine do zaselja Na Fertici pod tistimi pogoji, da se popravijo jarki, da se odpravi strmec in da se ožine razširijo na 4 do 4.5 km, uvrsti med okrajne ceste.

Upravni odsek pa se je prepričal, kar se tiče tega drugega dela ceste, da je malo upanja, da bi se to delo izvršilo, ker je svet v dotični soteski skalnat in bi bila dela torej težavna. Vsled tega predlaga upravni odsek, da naj se samo cesta od Podčela čez Veliko Ligojino do Male Ligojine uvrsti med okrajne ceste, od Male Ligojine čez Ligojinske senožeti do državne ceste pri km 17.2 pa naj bi se napravila nova občinska pot, ki bi tamošnjim prebivalcem boljše ustrezala, kakor pa sedanja občinska pot od Male Ligojine, ki pride Na Fertici do državne ceste.

Upravni odsek je torej predloge deželnega odbora predručal in predlaga sledeče:

- «1. V cestnem okraji Vrhniskem se nahajajoča občinska cesta, ki se od okrajne ceste Vrhnika-Podlipa Podčelom blizu Rodetove hiše odcepi in drži čez Veliko Ligojino do Male Ligojine se uvrsti med okrajne ceste.

1. Die im Straßenbezirke Oberlaibach gelegene, von der Oberlaibach-Podlipaer Bezirksstraße Podčelom nächst der Koder'schen Behausung abzweigende, über Groß-Ligojna bis Klein-Ligojna führende Gemeindefraße wird in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereiht.

2. Vrhniski okrajni cestni odbor prevzame ad 1. navedeno cesto potem v svojo oskrbo, ko bodo dose-danji skladovniki na njej tu in tam nahajajoče ožine razširili na 4 do 4·5 m ter napravili potrebne podrove in obcestne jarke, cestišče primerno posuli in obstoječe objekte v dobro stanje pripravili.

2. Der Oberlaibacher Bezirksstraßenausschuß hat die ad 1 genannte Straße dann in seine Ob-sorge zu über-nehmen, sobald die bisher zu ihrer Instandhaltung Ver-pflichteten die auf derselben da und dort vorkommenden Engen auf eine Breite von 4 bis 4·5 m erweitert, die nothwendigen Durchlässe und Seitengräben hergestellt, die Fahrbahn entsprechend beschottert und die bestehenden Ob-jecte in einen guten Zustand versetzt haben werden.

3. Za nadaljevanje, oziroma napravo občinske ceste od Male Ligojine čez Ligojinske senožeti do državne ceste pri km 17·2 se okrajnemu cestnemu odboru Vrhniskemu za leto 1898. iz kredita za cestne zgradbe do-voljuje deželni prispevek 600 gld. pogojem, da se ome-njena občinska cesta pripomočjo prizadete davčne občine Velika Ligojna spravi v tako stanje, ki odgovarja za-konitim predpisom za okrajne ceste.

3. Dem Bezirksstraßenausschuße von Oberlaibach wird für die Fortführung, beziehungsweise Anlage der Gemeindefraße von Klein-Ligojna über die Ligojner Wiesen bis zur Reichsstraße bei km 17·2 für das Jahr 1898 aus dem Credite für Straßenbauten ein Landesbeitrag von 600 fl. unter der Bedingung bewilliget, daß die erwähnte Gemeindefraße mit Beihilfe der theiligten Steuergemeinde Groß-Ligojna in solchen Stand gesetzt wird, wie er für Bezirksstraßen gesetzlich vorgeschrieben ist.

4. Deželnemu odboru se naroča, da ukrene v izvršitev tega sklepa, kar treba.

4. Der Landesausschuß wird beauftragt, wegen der Durchführung dieses Beschlusses das Erforderliche zu veranlassen.

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo vsem štirim navetom upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

9. Ustno poročilo finančnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o § 3., A: Deželna kultura od marg. št. 35. naprej.

9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesausschusses, und zwar über § 3, A: Landescultur von Marg. Nr. 35 angefangen:

Poslanec Lenarčič:

Visoka zbornica! V nadaljevanji zadnjega svojega poročila o § 3., lit. A: letnega poročila imam omeniti pri marg. št. 35. «Vodovod Semič-Črnomelj», da se ta vodovod gradi in da je dežela že izplačala 38.500 gld., od katerih je država povrnila 17.800 gld. Prosim, da se to na znanje vzame.

Deželni glavar:

Predlagam, da se tudi danes tako postopa, kakor zadnjič, da se namreč gospodje, ki žele govoriti, oglašijo pri dotični točki, katera je ravno v razpravi. Ako se pri posameznih točkah nihče ne bo oglasil za besedo, smatrala se bo dotična točka kot sprejeta.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Želi kdo besede k marg. št. 35?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je predlog, da se ta točka vzame na znanje, sprejet.

Poročevalec Lenarčič:

Marg. št. 36. «Vodovod v Postojni». Deželni odbor poroča, da je visoki vladni naznanil, da bi dežela prispevala z 10%, to je z 550 gld.

Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 37. Vodovod v Strmci je v redu. Vlada se je prosila še za drugo polovico prispevka.

To naj se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 38. Vodovod v Ribnici se je napravil in država je poleg prvotno dovoljene podpore 2500 gld. obljubila še novih 2500 gld. Prosim, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 39. «Vodovod v Kalu in Veliki Pristavi.» Tukaj poroča deželni odbor, da se bodo načrti izdelali po deželnem hidrotehniku.

Predlagam, da se ta marginalna številka vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Modic ima besedo.

Poslanec Modic:

Visoki zbor! Gledé prošnje županstva sv. Mihael v političnem okraji Postojnskem za napravo vodovoda v vaseh Kal in Velika Pristava je v letnem poročilu pod marg. št. 39. razjasnjeno, da se je ta stvar v de-

želnem odboru že obravnavala, o drugih vodovodih v tej občini je pa pod to marginalno številko opomnjeno, da je to vprašanje deželni odbor že poprej razpravljal in da je to omenjeno v letnem poročilu za leto 1894.

Tam pa čitam pod marg. št. 31. sledeče: «Gledé drugih zgoraj navedenih naprav za preskrbljevanje vode pa se morajo podrobna dela odložiti na poznejši, za to pripravi čas.»

V to odložitev spadajo vasi Narin, Nadanje Selo, Nova Sušica, Stara Sušica in Mala Pristava. Jaz želim in priporočam, da bi deželni odbor še letos odposlal hidrotehniko na lice mesta, da napravi dotične načrte, ob enem pa priporočam, da se pospešuje stvar gledé vodovoda za vasi Kal in Velika Pristava.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je predlog upravnega odseka, da se marg. št. 39. vzame na znanje, sprejet.

Poročevalec Lenarčič:

Marg. št. 40. «Vodovod v Šmihelu, občina Hrenovice.» Vodovod je izvršen in deželna podpora izplačana. Rezervoar je bil po plaz, ne, kakor je tukaj povedano, po potresu poškodovan in zato se prosi nove podpore. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 41. «Vodovod v Razdrtem.» Prispevki za zgradbo so zagotovljeni. Država da 50 %, dežela 25 % in udeleženci 25 %. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 42. Vodovod v Bezuljaku je izvršen in kolavdovan, državni prispevek pa se bo šele letos izplačal. Prosim, naj se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 43. Vodovod v Selsčeku in Begunjah je izvršen in podpore so izplačane razun 200 gld. državne podpore, ker se imajo dopolniti še nekatera dela. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

O marg. št. 45. «Vodovod v Metuljah» nimam nič omeniti in prosim, da se vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Modic ima besedo.

Poslanec Modic:

Visoka zbornica! V letnem poročilu pod marg. št. 45., § 3., je navedeno, da se je prošnja prebivalcev v Metuljah v Bloški občini za napravo vodovoda poslala na županstvo v Bloke, da sklene občinski odbor, koliko odstotkov bi prosilci za vodovod prispevali.

Predno bodem o tem vodovodu stavil kak predlog, hočem visoki zbornici podati pojasnila o silni in nujni potrebi tega vodovoda.

Najboljša voda v Metuljah je lužnica, kadar sploh je, po navadi pa, ako vedno ne dežuje, še lužnice nimajo, in je sploh vas, kakor jih je menda malo na Kranjskem, brez vsake vode.

Leta 1873. poginila je bila v Metuljah vsa goved, poginilo je bilo 101 glav v vrednosti do 10.000 gld. na vrančnem prisadu, in niti repa ni celi vasi ostalo. Za nakup druge ali nove živine manjkalo jim je denarjev, in tudi ni bilo varno, ker bali so se, da bi se tudi ta ne otrovala in poginila. Da so pa zamogli svoje kmetije obdelovati, nakupili so si cenenih konj, pri katerih so morali pri prodaji zopet polovico kupnine izgubiti.

Ako se jemlje v poštev, kolika nesreča je za kmeta, če zgubi vso svojo živino, če mora potem zopet goved s konji namestiti, pri katerih izgubi potem zopet polovico kupnine, nadalje ako se vzame v poštev, da za vseh 101 glav govedi vrednosti do 10.000 gld. niso prešli niti vinarja odškodnine ali podpore, se mora takoj soditi, da so prebivalci zabredli v dolgove. Metulje bila je vas najtrdnjša na Blokah, ali sedaj je najubožnejša in si ne more iz dolgov pomagati. Vas leži 800 metrov nad morsko gladino in se peča edino le z živonorejo.

Usmiljenja vredni so ti ljudje, ker v največji revščini naprej svoje življenje tirajo, pri tem pa še vode niti za živino niti za piti nimajo in so navezani tam bivati, kjer so.

V zimskem času sneg kuhajo in tajajo, da imajo vsaj nekaj mokrega pri hiši. Živina pa vender noče piti take vode, ker smrdi po smoji. Ako imajo snega, je že še prestat, kadar pa snega ni, še veliko več trpe z dovažanjem vode.

Ravno pretečeno zimo so silno mnogo trpeli, ker ni bilo snega in so morali vodo v hudem mrazu voziti, sedem kilometrov daleč, in varčno ž njo ravnati. V poletnem času pa morajo vodo vsako leto voziti in ker jim čez dan čas ne dopušča, vozijo vodo po noči, in sicer eni do polnoči, drugi po polnoči, da se pri studencu ne zadrenjajo. V največjem kmetiškem delu, v košnji in žetvi, k času, ko je kmet najbolj utrujen, mora noči rabiti, da se le pičlo z vodo preskrbi.

Ne samo verjetno, ampak gotovo je, da jim je bila živina leta 1873. le zaradi slabe vode in tudi zaradi pomanjkanja vode na vrančnem prisadu poginila, ker takoj dve leti potem, to je leta 1875., je bila zopet živinska kužna bolezen, in pobili so jim 18 glav goved. Za podporo za napravo vodovoda prosijo pa že 3 ali 4 leta, vender pa ne pridejo na vrsto, in so sami že nekakšne vodnjake ali, bolje rečeno, luknje kopali, da bi bili dalj časa z vodo preskrbljeni, ali vse to je le primitivno napravljeno in ne drži. Stanejo jih pa te naprave čez 700 gld. Torej tudi sami so pokazali, kolika sila je tam za vodo, in pokazali so tudi svoje požrtovanje.

Cela občina Bloška plačuje čez 7000 gl. direktnega davka, in ako se prav spominjam, ni še nikakoršne deželne podpore prejela; želim torej, da bi se vsaj prosilec v Metuljah znatno pomagalo. Načrt za vodovod

je že pretečeno spomlad napravljen od deželnega hidro-tehnika in bi potreščina znašala 10.000 gld. Upam, da bode visoka zbornica pritrčila mojemu predlogu, katerega hočem staviti.

Ako bode pritrčila, ne bode to le gola podpora za vodovod, ampak tudi delo človekoljubja, in nekakšna odškodnina za toliko nesreč, ki so zadele vas Metulje. Iz tega pojasnila, gospoda moja, bodele takoj sodili, da po toliko nesrečah so Metuljanci materialno skoro uničeni. Predrznem si torej staviti nastopni predlog:

«Visoka zbornica skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da v prihodnji deželni proračun zanesljivo vstavi deželni prispevek za vodovod v Metuljah in pri vis. c. kr. kmetijskem ministerstvu izposluje zdatni državni prispevek.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Modica, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je dovolj podprt in je torej v razpravi. Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Proti predlogu gospoda poslanca Modica se ne morem izreči, ampak ga celo toplo priporočam, samo zdi se mi, da ni tako bistveno potreben, kajti od strani deželnega odbora je zadevi že zagotovljena naklonjenost in sedaj manjka le še to, da se občinski zastop na Blokah še ni izrekel, koliko hoče prispevati. To je edini zadržek. Ko se bo občinski zastop izrekel, koliko bo prispeval, bo zadeva že šla dalje. Samo to sem hotel omeniti, sicer pa priporočam visoki zbornici ta predlog.

Deželni glavar:

Najprej nam je glasovati o predlogu upravnega odseka, da se marg. št. 45. vzame na znanje.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj prosim glasovati še o predlogu gospoda poslanca Modica, s katerim se deželnemu odboru naroča, da se v prihodnji deželni proračun vstavi deželni prispevek za vodovod v Metuljah in pri kmetijskem ministerstvu izposluje državni prispevek.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Lenarčič:

Marg. št. 46. «Vodovod v Vrhpolji pri Vipavi.» Načrt je izdelan, deželni odbor je obljubil prispevati 25%, udeleženci pa 25%. Prosim, da se vzame to na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 47. «Vodovod v Gorenjem in Dolenjem Logatci.» Deželni inženir je izvršil še nekatere poizvedbe zaradi zgradbe studencev. Predlagam, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 48. «Vodovod v Palovčah.» Vodovod je zagotovljen, država dopolni še svojo podporo. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 49. «Vodovod v Kočevji.» Od treh projektov se je eden definitivno sprejel. Občina je sklenila, najeti posojilo 18.000 gld. Delo se še ni pričelo. Prispevek se prosi šele za leto 1898., načrt je izdelan. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 51. «Vodovod za Novo mesto in okolico.» Načrt je narejen, vrši se vodopravno postopanje. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 52. Vodnjak v Hruševji je zvršen, podpora izplačana. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 53. Vodnjak v Landolu je izvršen, podpora izplačana. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 54. Poskusni vodnjak v Orehku se je izvršil po načrtu, kolavdacija je izvršena in podpora izplačana. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 55. «Vodnjak v Garčarevcu.» Vrše se dopisovanja. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 56. Kapnica v Preženjskih Njivah se dela in en del državnega in deželnega prispevka je izplačan. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 57. «Napajališče v Nemški Vasi.» Dežela in država sta povišala prvotni svoj prispevek vsaka od 100 na 180 gld., kar naj se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 58. «Vodnjak v vasi Ustja.» V tej stvari se še ni zgodilo nič definitivnega. Predlagam, da se vzame ta marginalna številka na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Lavrenčič ima besedo.

Poslanec Lavrenčič:

Visoki zbor! Ker je ta vas v resnici potrebna, da se preskrbi z vodo, kajti nima niti jednega vodnjaka, na katerega bi se mogla zanašati, dalje ker ne gre za veliko podporo in se stvar pa že nekaj let vleče, odkar se je tem ljudem obljubilo, da se jim bo kakor hitro mogoče poslal izvedenec, da pregleda vodne razmere, to se pa do danes še ni zgodilo, priporočam najtopleje, da deželni odbor vsaj že enkrat in to še letos, kakor hitro mogoče, odpošlje dotičnega izvedenca na lice mesta, da se loti prepotrebnega dela, da bo potem visoki deželni zbor vsaj v prihodnjem zasedanju v stanu, končno rešiti to nujno zadevo.

Poročevalec Lenarčič:

Strinjam se z željo gospoda poslanca Lavrenčiča in upam, da bo deželni odbor kakor hitro mogoče odposlal izvedenca na lice mesta.

Sicer le še enkrat predlagam, da se marg. št. 58. vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 59. «Vodnjak v Kleniku.» Stavbinskemu uradu se je naročilo, da poizveduje na lici mesta. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 60. «Kapnica v vasi Sidole.» Deželni odbor je obljubil 30 % prispevek. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 61. «Vodovod v Dvoru, občina Polhovi Gradec.» Podpora se je izplačala. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 62. «Vodovod v Polhovem Gradcu in Pristavi.» Načrt je izdelan. Manjka še zagotovilo državne podpore. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 63. «Vodnjak v Veliki Račni» je zagotovljen, ob enem so troški pokriti. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 64. «Vodovod v Cerknici, Rakeku i. t. d.» Generalni projekt je izdelan, podrobni načrti se izdelujejo. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 65. «Vodnjak v Tominjah.» Načrt je izdelan, prispevki zagotovljeni. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 66. «Preskrbljenje vode v občinah Podgora in Videm.» Stavbni urad bo imel ogled na lici mesta za napravo načrta. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 67. «Vodovod v Ilirski Bistrici in Trnovem.» Za Ilirsko Bistrico je vodovod zagotovljen, Trnovo pa po tem podatku deželnega odbora odklanja svoj prispevek za projekt, ki meri na to, da bi se večje cevi napravile. Kakor se je v upravnem odseku povedalo, se je občina Trnovo pozneje izrekla, da prispeva k zgradbi v tem pogledu, da se cevi tako široke napravijo, da bo mogoče vodovod priklopiti tudi zanj. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 68. «Vodovod v Čatežu.» Stavbnemu uradu je naročeno, izdelati načrt. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 69. «Vodovod v Motniku.» Preiskave na lici mesta so končane. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako predlagam, da se marg. št. 70. «Preskrbljevanje vode v občini Lokvica», vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec župnik Schweiger ima besedo.

Poslanec Schweiger:

Visoka zbornica! Prošnja občine Lokvica za preskrbljenje vode se je obravnavala dné 31. januarja leta 1896. v XI. seji visokega deželnega zbora in pri tej priliki sem opomnil, da je tudi sosedna Suhorska občina že meseca decembra predlanskega leta vložila enako prošnjo, pa naravnost na deželni odbor in prosil deželni odbor, da kadar gre deželni inženir v Semič, naj pride tudi v Suhor in Lokvico, da tamkaj pregleda teren. V marg. št. 70. najdem samo vest, da je deželni odbor dal inženirju Hraskemu nalog, da gre v Lokvico, ne pa tudi v sosedno vas Suhor. Ker sta vasi sosedni in se lahko pregledanje terena vrši ob enih troških, predlagam nastopno resolucijo:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželni odbor naroči inženirju Hraskemu, da o priliki nadzorovanja gradnje vodovoda Semič-Črnomelj izvrši tudi v občini Suhor potrebne poizvedbe in stavi potem svoje nasvete.»

Končno pa priporočam še druge prošnje iz Bele Krajine v ugodno rešitev, prošnje našteté v §. 3. letnega poročila za leto 1896.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo ta predlog, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in pride torej na glasovanje.

Deželni glavar:

Deželni odbor jemlje to željo na znanje.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Nimam nič omeniti in se pridružujem resoluciji gospoda poslanca župnika Schweigerja.

Deželni glavar:

Gledé predloga upravnega odseka, da se marg. št. 70. vzame na znanje, izrekam, da je sprejet, ker nihče ni proti temu ugovarjal.

Glasovati nam je pa o predlogu gospoda poslanca župnika Schweigerja, ki meri na to, da deželni inženir, ko bo nadzoroval gradnjo vodovoda Semič-Črnomelj, izvrši potrebne poizvedbe tudi gledé občine Suhor.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Lenarčič:

Marg. št. 71. Vodnjak na šolskem vrtu v Sturiji je izvršen, deželna podpora izplačana. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 72. «Vodovod v Vrhovljah.» Načrt narujen, manjka še zagotovila pokritja. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 73. «Kapnica na Pokljuki.» Načrt je izdelan, deželna podpora obljubljen, manjka še zagotovilo državne podpore. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 74. Napajališče za vasi Vidoši, Dobliška Gora in Kralje. Deželna in državna podpora sta zagotovljeni. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 75. «Vodnjak v Brezovem.» Načrt je izdelan, deželna podpora zagotovljena, deželni stavbni urad dela podrobni načrt, od katerega je odvisna državna podpora. Predlagam, da se vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Višnikar ima besedo.

Poslanec Višnikar:

Visoka zbornica! Kakor je razvidno iz letnega poročila deželnega odbora, bo stal vodnjak na Brezovem 1800 gld. Poljedelsko ministerstvo je obljubilo podpore 900 gld., toda le s tem pogojem, da se predloži poprej nadrobni načrt. Leta 1894. že se je pričel vodnjak delati, ker pa tem prebivalcem samim ni mogoče napraviti načrta in ker je nadaljevanje dela zavisno od državne podpore, je stvar jako nujna in zato bi si usojal, priporočati deželnemu odboru, da čim preje da napraviti proračun troškov. To se lahko zgodi o priliki, ko se bo delal vodovod za Čatež, o katerem je v marg. št. 68. govor.

Priporočam torej, da se čim preje napravi potreben proračun, ker bi bilo sicer že pričeto delo zastoj in bi se vodnjak zopet zasul.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Častitemu gospodu predgovorniku naznanjam, da je deželni stavbni urad dobil v teh dneh to nalogo in da je obljubil, da se bodo morebiti še tekom tega meseca izvršila dotična predpoizvedovanja in ker je visoki deželni zbor dovolil 30% prispevek, sme častiti gospod predgovornik gotov biti, da se bo dotično delo tekom tega leta izvršilo.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Nimam nič omeniti in le še enkrat predlagam, da se marg. št. 75. vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 76. Napajališče v Sodevcih je izvršeno in podpora izplačana. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako naj se vzame na znanje marg. št. 77. «Vodovod v Sebenji».

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 78. «Napajališče v vasi Grič.» Načrt je nekoliko premeniti, od tega je odvisna državna podpora. Sprememba se godi pri nadzorniku Črnomaljske vodovodne zgradbe. Prosim, da se vzame ta točka na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 79. «Preskrbljevanje vode v občini Prem.» Deželna podpora je izplačana. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 80. «Vodovod v Zabavi.» Deželni odbor se je izjavil gledé doneska 300 gld. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 81. «Vodovod na Slapu.» Poizvedbe se še niso mogle izvršiti. Predlagam, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 82. «Druge vodne naprave.» Tukaj nahajamo naštetih vsega skupaj 50 raznih vodovodov, ki bi se imeli projektirati in o katerih doslej še ni nič storjenega. In sicer je takih vodovodov v Črnomaljskem okraji 4, v Kamniškem 3, v Kočevskem 5, v Kranjskem 2, v Krškem 3, v Litijskem 2, v Ljubljanskem 3, v Novomeškem 5, v Postojnskem 18 in v Radovljiškem okraji 5.

Ker primanjkuje pri deželnem stavbnem uradu potrebnih sil, da bi se hitreje zamogli izdelovati načrti gledé vseh prošenj za preskrbljenje z vodo, ki nam dohajajo v ogromnem številu, predlagam le, da se ta marginalna številka na znanje vzame, izrekam pa željo, da deželni odbor kolikor mogoče skrbi, da sedanje tehnične sile, ki jih ima na razpolaganje, kolikor mogoče uporablja.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica naj mi dovoli, da pri tej marginalni številki par besed spregovorim. Iz te številke je razvidno, koliko prošenj za dobavo vode po vodovodih ali kapnicah in napajališčih je že došlo našemu deželnemu odboru in ako se spominjamo mnogoterih opazek gospodov poslancev, ki merijo na to, da se deželni odbor, oziroma deželni stavbni urad požuri, da ustreza vsem zahtevam, potem je pač po tej sliki jasno dana prilika, razsoditi, da je nemogoče, vsem prosilcem ustreči in ako častiti gospod poročevalec raz svojega mesta priporoča, da deželni odbor vse mogoče stori in ukrene, da se dotične preiskave prej ko mogoče izvršijo in načrti izdelajo, omenjam, da se bo morda posrečilo, da se deželnemu stavbenemu uradu da naloga, da vsaj deloma bolj potrebne stvari izvrši. Toda ako bi hotel deželni odbor vse to izvršiti, kar je že sedaj odkazano deželnemu odboru za izvršitev, bi moral on izposlovati pri visokem deželnem zboru veliko svoto 100.000 gld. in torej le prosim kot referent v deželnem odboru, da skrbi visoka zbornica za dotični kredit in potem se bodo gotovo lahko izvršili vsi nalogi, ki so se dali deželnemu odboru.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž:

Visoki zbor! Že pri eni prejšnjih sej sem imel priliko govoriti o letnem poročilu deželnega odbora. Pri natančnem pregledanju, oziroma pri predavanjih častitega gospoda poročevalca nisem našel vodovodov, oziroma sploh naprav za napeljavo vode, ki bi se imeli narediti v sodnem okraji Ribniškem v raznih občinah, oziroma vaseh teh občin. Predrznil bi se torej, tukaj postaviti neko resolucijo v tem smislu, da naj deželni odbor dela na to, da se vodovodi, za katere so že dalje časa prošnje vložene in so takorekoč tudi načrti že narejeni, vendar že enkrat dogotovijo.

Stavljam torej sledečo resolucijo:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se narača, da tekom letošnjega leta dogotovi vse načrte za vodovod Vinice, Sušje, Zapotok, Slatenek in Breže, ter v prihodnji deželni proračun postavi dotični deželni prispevek, ob enem pa, da izposluje od c. kr. vlade zdatno državno podporo.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo ta predlog, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je dovelj podprt in je torej v razpravi. Želi še kdo besede? Gospod poslanec Višnikar ima besedo.

Poslanec Višnikar:

Visoka zbornica! Jaz moram le podpirati predlog gospoda predgovornika ter v dopolnitev njegovih izvajanj spregovoriti še nekoliko besedi. Visoki deželni zbor je dné 22. januarja leta 1895. zagotovil 30% prispevek za vasi Sušje, Vinica in Lipovše in ob enem naročil deželnemu odboru, da se popolni ta projekt tudi gledé vasi Slatnik in Zapotok. Dalje je dné 11. februarja leta 1895. deželni zbor tudi naročil deželnemu odboru, da poizveduje o vodnih razmerah v vasi Brežje in da, ako mogoče in ako bi bilo primerno, pritegne tudi to vas dotičnemu vodovodu. V letnem poročilu za leto 1895. pa samo poroča deželni odbor, da je o teh sklepih obvestil dotično občino, v letošnjem letnem poročilu pa ne nahajamo ničesar o tej zadevi. Ker je gledé teh treh vasij že poprej vse dognano in ker v letnem poročilu ničesar ne nahajamo o tem, mislim, da je potrebno, da se stvar zopet sproži, da ne zaspi.

Pri tej priliki se lahko tudi pregleda vodovod na Jurjevici, ki je napravljen iz lesenih cevi. S temi kratkimi opazkami podpiram predlog častitega gospoda tovariša Pakiža.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Ko je v eni prejšnjih sej častiti gospod tovariš Pakiž gledé tega vodovoda grajal postopanje deželnega odbora, sem mu primerno odgovoril, danes pa obema gospodoma predgovornikoma dajem zagotovilo, da se je ta stvar res slučajno založila pri deželnem stavbnem uradu, da sem jo pa poiskal in da je stavbni urad že dobil nalog, da tekom spomladi izvrši načrte, da bo mogoče ministerstvo naprositi za prispevek. Deželni odbor bo gotovo, oziraje se na sklep visokega deželnega zbora, s katerim se je za to stvar dovolil 30% prispevek, storil nadaljne korake in skrbel, da se stvar kolikor mogoče pospeši.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Po pojasnilu, katero je podal gospod poslanec Povše, nimam nič omeniti o resoluciji gospoda poslanca Pakiža in ker vidim, da se bo to lahko zgodilo, kar želi gospod predlagatelj doseči, jo priporočam visoki zbornici v sprejem.

Deželni glavar:

Predlog upravnega odseka je, da se marg. št. 82. vzame na znanje.

Ker proti temu predlogu ni bilo ugovora, izrekam, da je sprejet.

Glasovati nam je o predlogu gospoda poslanca Pakiža, ki meri na to, da se tekom tega leta dogotové načrti za vodovode Vinice, Sušje, Zapotok, Slatenek in Breže in da se v prihodnji deželni proračun postavi dotični deželni prispevek, ter izposluje izdatna državna podpora.

Gospodje poslanci, ki pritrujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Lenarčič:

K marg. št. 83., katera nam tukaj na straneh 66. in 67. podaje izkaz o vodovodnih napravah narejenih leta 1895. in 1896., nimam nič omeniti in predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Visoki zbor! Ker je sedaj cela vrsta poročil upravnega odseka o letnem poročilu § 3., lit. A, do-

gnana, v katerih poročilih smo slišali o raznih vodovodnih zadevah in zgradbah za priskrbljenje vode, mislim, da smem poprijeti za priložnost, da tukaj izrazim željo gledé neke zadeve, ki je popolnoma v zvezi s predmetom, ki je bil ravnokar v obravnavi, namreč gledé vodopravnega zakona. Morebiti nekaterim gospodom članom visoke zbornice ni znano, da je ta zakon pri založniku gospodu Kleinu že popolnoma pošel. Gotovo ga že 10 let ni več. Če hočejo občinski ali drugi uradi ali privatniki primerno inštruirati dotične prošnje za podpore za vodovode ali kake druge vodne naprave, potem jim gotovo manjka vodopravni zakon, katerega dandanes ne morejo dobiti, tudi nemškega ne. Želeti bi pa bilo, da je na razpolaganje v nemškem in slovenskem jeziku, kakor naš deželni zakonik. Ako pogledamo nemško izdajo vodopravnega zakona v Manz-ovi zbirki, vidimo nedostatek, da je pri kakih 20 paragrafih rečeno »gleichlautend mit Paragraph so und soviel des Gesetzes für — n. pr. — Böhmern.« Vrh tega sevêda manjka slovenski tekst. Staviti sem že hotel predlog v tem smislu, da bi se izrazila želja, da deželni odbor potrebno ukrene, da se preskrbi nova izdaja deželnega zakonika, če pa danes ne stavim takega konkretnega predloga, je vzrok to, da če se že sklene, pospeševati kako izdajo, naj bi se sklenila taka izdaja, ki bi obsegala poleg deželnega zakona tudi državni zakon, ki je potreben kot popolnitev deželnega zakona in ravno tako tudi druge zakone, ki so v zvezi s tema dvema zakonoma. To je državni zakon amelioracijski iz leta 1884., potem zakon gledé neškodljivega odvajanja planinskih vodá in morebiti še nekatere druge zakone in ministerske izvršitvene odredbe, ki se tičejo enakega vprašanja. Zato mislim, da bo morebiti deželni odbor uvaževal to željo v tem smislu, da bo pospeševal privatno izdajo dotičnih zakonov; vsaj je znano, da skrbi za take izdaje gospod Klein ali prav za prav gospod deželni tajnik Pfeifer, ki ga imamo med sabo in da bo potem deželni odbor kakih 20 ali 30 eksemplarov na svoj račun vzel, ker ni pričakovati, da bi knjižica več stala, kakor kakih 50 do 60 krajcarjev.

Zato si usojam predlog staviti:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da takoj potrebno ukrene, da se pospešuje nova izdaja deželnega vodopravnega zakona z dné 15. maja 1872., št. 16. drž. zak., ako mogoče skupno z državnim vodopravnim zakonom z dné 30. maja 1869, št. 93. drž. zak., ter tudi amelioracijskega zakona z dné 30. junija 1884, št. 116. drž. zak., in zakona gledé neškodljivega odvajanja planinskih vodá z dné 30. junija 1884, št. 117. drž. zak., kakor tudi z dné 21. maja 1889., št. 96. drž. zak., in dotičnih izvrševalnih odredb.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo ta predlog, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je dovelj podprt in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Od strani upravnega odseka nimam sicer v tem pogledu nikakega naročila, se izjaviti, ker upravni odsek o tej stvari ni razpravljal, vendar se mi pa osebno ta predlog v tem smislu vidi jako umesten, da se sploh dobi kaka taka knjiga, ki je neobhodno potrebna, ako se hoče človek orijentirati v teh zadevah in ker v resnici ni dobiti tacihi zakonikov, tudi za drag denar ne, bi le priporočal, da se sprejme resolucija gospoda poslanca dr. Papeža.

Deželni glavar:

Prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo z resolucijo gospoda poslanca dr. Papeža, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija je sprejeta.

Ker je upravni odsek §. 3, lit. A, letnega poročila dosedaj rešil samo do marg. št. 83., se bo to poročilo v prihodnji seji nadaljevalo in sedaj pristopimo k točki:

10. Ustno poročilo finančnega odseka o prodaji deželi kranjski pripadajočih zemljišč za Bežigradom c. kr. vladi v svrhu ustanovitve zavoda za gluhoneme (k prilogi 46.).

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend den Verkauf der dem Lande Krain gehörigen Grundstücke hinter Bežigrad an die k. k. Regierung zum Zwecke der Errichtung einer Taubstummenanstalt (zur Beilage 46.).

Poročevalec dr. Papež:

Visoki zbor! Znano je slavni gospodi iz lanskega zasedanja, pa tudi iz priloge 46., besedilo sklepa visokega deželnega zbora z dné 6. julija leta 1896. S tem sklepom se je dalo deželnemu odboru konkretno naročilo, katero je deželni odbor izvršil, in sicer je dobil v izpeljavo in v rešitev njegovega dopisovanja na vlado naročilo, katero se glasi: »da v prihodnjem deželnozborskem zasedanju poroča o daljnih korakih gledé pospešitve ustanovitve zavoda za gluhoneme in slepe otroke ter, če bi c. kr. deželna vlada sama ne prevzela ustanovitve tega zavoda, — v katerem oziru je bilo že tudi z deželnozborskim sklepom dné 5. februarja 1895. leta skleneno vprašati cesarsko vlado — stavi nasvete gledé stavišča za zavod, ter da se pri tem ne ozira na nakup Cekinovega gradu.» Na to je dobil deželni odbor odgovor od slavne c. kr. deželne vlade, da namerava vlada ustanoviti vzgoje-

vališče za gluhoneme otroke kot ustanovni zavod, ter da se zaradi pridobitve primerne zemljišča vrše poizvedbe, ki pa še niso dovršene. In nekaj kasneje je vlada tudi še deželnemu odboru pisala, da pripravljajna dela za ta zavod še niso tako daleč dospela, da bi se moglo določiti, ali in eventualno s kakimi deželnimi prispevki bi se mogel ob enem ustanoviti zavod za slepe otroke. S tem, da je deželni odbor izvršil sklep visokega deželnega zbora, je izvedel dvojje od c. kr. deželne vlade, namreč na eni strani stališče vlade glede ustanovitve zavoda za neme in slepe otroke in drugič, da želi vlada, pridobiti si primerno zemljišče. Sedaj pa moram nekako predrugačenje tega poročila deželnega odbora konstatirati, ker se je vsled pojasnila in novega poročila od strani gospoda referenta v deželnem odboru, katerega smo slišali v finančnem odseku, stvar v tem oziru predrugačila, da deželna vlada ne bo vzela onega zemljišča za Bežigradom, katero se jej je bilo ponudilo, marveč da si deželna vlada pridrži, poiskati šele primerno stavbišče za ta zavod za gluhoneme in slepe otroke. Torej kar se tiče zavoda za gluhoneme in slepe, vemo toliko, da vlada hoče ustanoviti tak zavod in drugič, da še nima primerne stavbišča.

Da je zaklad za napravo tega zavoda dovelj visok, to se vidi že iz priloge in hočem navesti iz te priloge še enkrat, da je koncem leta 1896. okroglo znašal

Holzapfelnov zaklad	323.450 gld.
Wolfpov »	59.110 »
Holdheimov »	18.260 »
in Stubenbergov »	8.520 »
Skupaj	409.340 gld.

Torej iz tega je razvidno, da je dovelj denarja za gluhoneme, pa morda tudi še za to, da bi se ta zavod razširil, če ne takoj sprvega, vsaj kmalu tudi v zavod za slepe.

Kar se tiče pa zemljišča pri Bežigradu, je finančni odsek popolnoma predrugačil prvo točko nasveta deželnega odbora v prilogi 46., namreč finančni odsek se je poprijel te misli, da je želeti, da se zemljišče pri Bežigradu proda, oziroma zamenja proti tistemu zemljišču, katero leži v bližini deželnega muzeja ob Tržaški cesti in na katerem je sedaj takozvana vojaška kancilija, oziroma baraka postavljena.

Gledé te zamenjave je imel deželni odbor že lani obravnave z mestnim zastopom Ljubljanskim v tem smislu, da bi dežela izročila prej omenjeno zemljišče pri Bežigradu mestni občini, nasproti pa da bi dežela vzela od mestne občine prej omenjeno stavbišče, na katerem stoji vojaška pisarna, in sicer po 5 gld. kvadratni seženj. Ker je bil tudi gospod župan Ljubljanskega mesta v finančnem odseku prisoten, smo tudi od njega izvedli, da se hoče mestna občina pogajati z deželo, da pridobi dotično zemljišče za Bežigradom, ker je gotovo, da se bo enkrat državni kolodvor poleg Šiške razširil na tisti kraj, kjer so dotična zemljišča in zato je finančni odsek sklenil predlagati, da se bo naročilo deželnemu odboru, naj se on pogaja v tem smislu z mestnim zastopom Ljubljanskim.

Torej sedaj predlagam v imenu finančnega odseka nastopno:

«Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1. Predležeče poročilo deželnega odbora, priloga 46., popolneno s sedanjim poročilom finančnega odseka gledé pospeševanja ustanovitve zavoda za gluhoneme in slepe na Kranjskem, se vzame pritrjevaje v vednost.

1. Der vorliegende Bericht des Landesauschusses, Beilage 46, ergänzt durch den gegenwärtigen Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Förderung der Errichtung einer Taubstumm- und Blindenanstalt in Krain wird zur genehmigenden Kenntniß genommen.

2. Deželnemu odboru se naroča, da izrazi pri e. kr. vladi željo, da se, če le mogoče, zavod uže prvotno ustanovi kot skupen zavod za gluhoneme in slepe otroke, vsekako pa tako zgradi, da se naknadna razširjava na takšen način lahko izvršiti dá.

2. Der Landesauschuß wird beauftragt, bei der k. k. Regierung dem Bünliche Ausdruck zu geben, daß, wenn nur thunlich, die Anstalt schon ursprünglich als eine gemeinsame für taubstumme und blinde Kinder ins Leben gerufen, jedenfalls aber so erbaut werde, daß eine nachträgliche Erweiterung in solcher Art leicht durchführbar ist.

3. Deželnemu odboru se naroča in njemu se da zato pooblastilo, da sklene pogodbo z mestno občino Ljubljansko s to vsebino, da dežela Kranjska svoja lastna zemljišča vlož. št. 147, parc. št. 107, kat. obč. Kapucinsko predmestje, in vlož. št. 288, parc. št. 450¹/₂ kat. obč. Spodnja Šiška — mestni občini Ljubljanski za ceno 10.000 gld. proda, oziroma zamenja z zemljiščem mestne občine Ljubljanske, to je: mestno stavišče ob Tržaški cesti, ki je del od v deželni deski vlož. št. 621, kat. obč. Kapucinsko predmestje vpisanega zemljišča, katero je v razdelitvenem magistratnem načrtu iz leta 1894. zaznamevano kot skupina I, št. 1. in 2., za ceno po 5 gld. kvadratni seženj, proti, gledé doplačila in drugih pogodbenih določil, primernim pogojem, tudi z obojestransko pravico zemljeknjižnega, bremenoprostega prenosa lastninske pravice.

3. Der Landesauschuß wird beauftragt und dazu ermächtigt, mit der Stadtgemeinde Laibach ein Ueberkommen des Inhaltes abzuschließen, daß das Land Krain die ihm gehörigen Grundstücke — Einl. Nr. 147 Parc. Nr. 107 der Catastralgemeinde Unterschischka — der Stadtgemeinde Laibach um den Preis von 10.000 fl. verkauft, beziehungsweise austauscht gegen das der Stadtgemeinde Laibach gehörige Grundstück, d. i. der städtische Baugrund an der Triester Straße, welcher einen Theil des in der Landtafel sub. Einl. Nr. 621 der Catastralgemeinde Kapuciner Vorstadt eingetragenen, im magistratischen Theilungsplane vom Jahre 1894 als Complex I., Nr. 1 und 2 bezeichneten Grundstückes bildet, um den Preis von 5 fl. per Quadratflaster, unter, hinsichtlich der Daraufzahlung und anderer Vertragsbestimmungen angemessenen Bedingungen, auch mit dem beiderseitigen Rechte grundbücherlicher, lastenfreier Uebertragung des Eigentumsrechtes.

4. Deželnemu odboru se naroča, da

- izposluje za sklep pod 3. Najvišjo sankcijo,
- poroča v prihodnjem zasedanji o izpolnitvi predstojećih naročil.

4. Der Landesauschuß wird beauftragt:

- für den Beschluß sub 3 die Allerhöchste Sanction zu erwirken,
- über den Vollzug der vorstehenden Aufträge in der nächsten Session Bericht zu erstatten.»

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prestopimo v nadrobno razpravo.

Posameznih predlogov menda ni treba še enkrat čitati. (Klici — Rufo: «Ne, ne!»)

Vprašam torej, ali želi kdo besede k prvemu predlogu finančnega odseka?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

K drugemu predlogu?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

K tretjemu predlogu?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

K četrtemu predlogu?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogom finančnega odseka 1. do 4., izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlogi so sprejeti.

Poročevalec dr. Papež:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Prosim torej glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo ravnokar v drugem branji sprejetim predlogom finančnega odseka v celoti, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlogi finančnega odseka so v celoti sprejeti in s tem je rešena 10. točka dnevnega reda.

Točka:

11. Ustno poročilo finančnega odseka o nameravani lokalni železnici Trebnje-Tržiše (k prilogi 53.).

11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die projectierte Localbahn Treffen-Tržiše (zur Beilage 53.).

odpade, ker mi je gospod poročevalec finančnega odseka naznanil, da danes še ne more o tej stvari poročati.

Preidimo torej k točki:

12. Ustna poročila finančnega odseka o prošnji:

- a) zdravstvenega zastopa Vipavskega za dovolitev podpore za zgradbo bolnice v Vipavi;

12. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über die Petition:

- a) der Sanitätsdistrictsvertretung von Wippach um Subvention für den Bau eines Spitals in Wippach;

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Visoki deželni zbor je v XIII. seji dné 18. novembra 1889. leta sklenil resolucijo, s katero je priznal, da naj se zgradbe manjših občinskih bolnic za vsprejemanje bolnikov in hiralcev zunaj Ljubljane na vso moč pospešujejo in je ob enem izjavil, da bo tistim občinam, ki v smislu zakona z dné 24. aprila 1888. leta morajo ustanoviti take zavode, v to svrho dovoljeval primerne podpore in na podlagi tega sklepa, oziroma te resolucije je deželni odbor v istini podpiral občine, kakor so navedene v letnem poročilu — 10 jih je — z doneski po 100 do 300 gld. Kakor se gospodje spominjajo, je tedaj visoki deželni zbor stal na stališču, da naj se na Notranjskem, Dolenjskem in v kakem gorenjskem okraju napravijo kake večje stalne bolnice, zaradi tega, ker se razbremenijo s tem Ljubljanska bolnica. Stvar pa je leta 1894. stopila v drug štadij, ko je visoka vlada z dopisom z dné 16. aprila leta 1894. opozorila deželni odbor na potrebo bolnic za silo v posameznih zdravstvenih okrožjih za slučaj nalezljivih bolezni, in dalje se je deželni zbor leta 1895. v XI. seji dné 1. februarja pečal z dotičnim poročilom deželnega odbora ter je sklenil, kakor je vsakemu izmed gospodov poslancev znano, da naj se take bolnice za silo podpirajo z doneskom iz deželnega zaklada v visokosti 10 do 15% stavbnih stroškov. Ob enem je tedanji gospod poročevalec eksccellenca baron Schwegel izrazil pomislek, da sedaj, ko se je v Ljubljani zidala tako velika bolnica s tako velikimi troški, dežela pač ne bo več mogla podpirati zgradb posameznih bolnic po deželi, vendar pa visoki deželni zbor ni storil nobenega načelnega sklepa, da bi se zgradbe takih bolnic sploh več ne podpirale.

Vsled tega finančni odsek ni mogel staviti nobenega konkretnega predloga, že iz tega razloga ne, ker prošnji ni priložen ne proračun, ne načrt za nameravano bolnico v Vipavi in zato predlagam:

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja se vrne zdravstvenemu zastopu za okrožje Vipavsko z dostavkom, da svoječasno potom deželnega odbora predloži načrt in troškovnik za bolnico v Vipavi, na podlagi katerih bode mogoče sklepati o primerni podpori.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

- b) Marije Sapletov, udove deželnega kanc-lista za zvišanje pokojnine;

- b) der Maria Sapletov, ständische Kanzlistenswitwe, um Pensionserhöhung;

Poročevalec Kalan:

Visoki zbor! Poročati imam o eni tistih prošnj, ki prav za prav ne spadajo pred deželni zbor.

Marija Sapletov, vdova deželnega kanc-lista, prosi za zvišanje pokojnine. Popisuje, da ima 160 gld. pokojnine in 80 gld. letne milostne doklade, da je 78 let stara in da si je, dokler je bila zdrava, s postranskimi opravki še kaj zaslužila, da se je je pa sedaj bolezen polotila, vsled česar si po eni strani ne more nič zaslužiti in ima po drugi strani pa tem večje troške. Zato se s posebno prošnjo obrača do deželnega zbora. Finančni odsek stavi nastopni predlog:

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja Marije Sapletov izroči se deželnemu odboru v primerno rešitev.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

- c) društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani za podporo;

- c) des Vereines für den Bau des Lehrerconvictes in Laibach um Subvention;

Poročevalec Višnikar:

Visoki deželni zbor! Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani prosi pomnožitve zgradbenega kapitala z denarno podporo. Društvo, katero se je ustanovilo leta 1894. ter je tudi vladno potrjeno,

namerava povodom petdesetletnice vladanja Njegovega Veličanstva v prihodnjem letu zgraditi učiteljski konvikt. Namen tega zavoda je, da bi se ondi skrbelo za učiteljske otroke in sirote v moralnem in gmotnem oziru.

Troški nameravane zgradbe so proračunjeni približno na 60.000 gld.

Finančni odsek priznava korist takega zavoda, vendar gledé na to, da bi zgradba stala 60.000 gld. in da ima društvo nabranih šele 2000 gld., da torej dežela ne more s tolikim zneskom prispevati, da bi se že danes zagotovila zgradba učiteljskega konvikta, ali da bi moglo društvo še nepokrito potrebiščino morebiti pokriti s kakim posojilom, ne more za sedaj nasvetovati takega gotovega prispevka, ter samo predlaga:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželni zbor priznava važnost in korist učiteljskega konvikta v Ljubljani, ter je pripravljen, ob svojem času v to svrhu dovoliti primeren denarni prispevek, kadar bode zgradba konvikta zagotovljena.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

d) posestnika Jerneja Tonija na Igu za podporo vsled konjske kužne bolezni;

d) des Besitzers Bartholomäus Toni in Brunnendorf um Unterstützung aus Anlass der Pferdepeste;

Poročevalec Modic:

Visoka zbornica! Jernej Toni, posestnik na Igu, prosi za milostno podporo v olajšavo nesreče, ki ga je preteklo leto zadela. V jeseni, meseca oktobra poginil mu je konj na smrkavosti in koncem meseca decembra se mu pobili še drugega, na tej bolezni otrovanega konja. Konja sta bila vredna do 300 gld. in poleg tega jih je moral za časa dolge bolezni hraniti, rabiti pa jih ni mogel. To je bila tudi velika škoda in daljno škodo pa je imel tudi pri obrtu, ker je bil hlev prepovedan in se tuje z vozmi niso pri njem ustavljali. Potem pravi, da je imel veliko troškov za dezinfekcijo, ker je moral hlev osnažiti, zemljo prekopati in blato in les iz hleva odstraniti. Prosilec je oče sedmih nedorastlih otrok, ima zadolženo posestvo in je torej po tej nesreči tembolj občutljivo prizadet. Vkljub temu se finančni odsek ni mogel odločiti za

kako podporo, ker je mnenja, da visoki deželni zbor načeloma ne more ustrezati enakim prošnjam, katerih bi sicer toliko dohajalo, da bi bil preveč obremenjen deželni zaklad in zato nasvetuje finančni odsek, v čegar imenu imam čast poročati:

«Visoka zbornica naj sklene:

Prošnja Jerneja Toni iz Iga se odkloni, to pa, ker deželni zbor načeloma ne more vstrezati takim prošnjam, katerih bi toliko dohajalo, da bi deželni zaklad po njih bil ogromno obremenjen.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki pritrujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

e) županstva v Dolenjivasi pri Senožečah za podporo za popravo starinskega stolpa;

e) des Gemeindeamtes in Niederdorf bei Senofetsch um Subvention behufs Reparatur eines alterthümlichen Thurmes;

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Županstvo v Dolenjivasi pri Senožečah obrnilo se je do visokega zbora s prošnjo, v kateri navaja, da se pri cerkvi Matere Božje v Dolenjivasi nahaja jako znamenit, 20 metrov visok in 24 metrov v obsegu velik stolp, ki je zidan na 4 nadstropja in ki ima v 2·20 m debelem zidu 24 strelnih lin. To stvar je ogledalo več veščakov in ti so se izrekli, da bi bilo jako prav, ako se ohrani ta znameniti ostanek nekdanjega taborja, da bi bilo pa v ta namen treba stolp nekoliko popraviti in zlasti napraviti novo streho, ker je sedanja razpadla in se bo vsled tega s časom tudi zidovje porušilo. Županstvo stvar prav toplo priporoča in tudi finančni odsek se je za to izrekel, da naj se take zgodovinske zgradbe po mogočnosti skušajo ohraniti. Priporoča torej, da zvedenec pregleda to stvar in ako bi se pokazalo, da je vredna, da se ohrani, naj deželni odbor dovoli primerno podporo, ob enem naj pa stvar tudi priporoči pri c. kr. centralni komisiji za preiskavo in vzdrževanje umetniških in zgodovinskih spominkov na Dunaji.

Z ozirom na vse to nasvetuje finančni odsek:

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja županstva v Dolenjivasi pri Senožečah se izroča deželnemu odboru z naročilom, da skrbi za to, da bode stavbo zvedenec pregledal in ko bi zvedensko po-

ročilo potrdilo, da je stavba vredna, da se ohrani, naj dovoli za popravo stolpa primeren prispevek in naj jo tudi priporoča pri c. kr. centralni komisiji za preiskavo in vzdrževanje umetniških in zgodovinskih spominkov na Dunaji.»

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

f) sestre Leopoldine Hoppe za podporo za zgradbo barake za umobolne hiralce;

f) der Schwester Leopoldine Hoppe um Subvention für den Bau einer Baracke für Geisteskranke;

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Prednica redu usmiljenih sestra je predložila prošnjo, v kateri navaja, da je povodom potresa morala za umobolne hiralce napraviti barako, ki jo je stala 7000 gld. V povračilo troškov jej je dovolila kranjska hranilnica 2000 gld. Ker je pa imel red, kakor navaja prednica, v hiralnici sv. Jožefa vsled potresa nad 11.000 gld. drugih troškov in je v pokritje teh troškov moral narediti nekake dolgove in ker bi bil, kakor dalje navaja, deželni odbor prišel v največjo zadrego, ako bi bil moral sam skrbeti za svoje umobolne hiralce, katerih ima v hiralnici pri sv. Jožefu 130, ako bi jih red ne bil nastanil, obrača se sedaj prednica do visokega zbora za primerno podporo.

Finančni odsek je gledé na te razloge pač sklenil priporočati visoki zbornici, da se redu usmiljenih sestra izreče priznanje za njegovo trudoljubivost, vendar z ozirom na slabo stanje deželnih financ in izredno velik primankljaj pri deželnem zakladu ni mogel nobene podpore nasvetovati. Predlagam torej v imenu finančnega odseka:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželni zastop sicer priznava trudoljubivost reda usmiljenih sestrâ za umobolne hiralce v zavodu pri sv. Jožefu, ob času potresa, vendar pa prošnji za podporo za tedaj zgrajeno barako z ozirom na slabi finančni položaj dežele in znatni primankljaj v letošnjem deželnem proračunu ne more ugoditi.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

g) županstva v Novem mestu za pospeševanje zgradbe ondotnega vodovoda.

g) des Gemeindecamtes in Rudolfswert um Förderung des Wasserleitungsbauess.

Poročevalec dr. Papež:

Poročati mi je o prošnji županstva v Novem mestu de praes. 9. januarja št. 39.

Petitum te prošnje se glasi:

«Visoki deželni zbor naj sklene: vodovod za Novomesto in za vasi Bršljin, Kandija, Šmihel, Žabjavo, Gotnavas, Idinšča spozna se za podjetje, katero se izvrši iz deželnih pripomočkov s pogojem, da prispevajo k stroškom v proračunjenem znesku 120.000 gld. državni melioracijski zaklad z najmanj štiridesetimi odstotki, udeleženci pa z dvajsetimi odstotki ter sklene dotični zakon.

V formalnem oziru pa naj se blagovoli najprej odstopiti le-ta prošnja visokemu deželnemu odboru, kateremu je ta zadeva popolnoma znana, v primerno rešitev in poročanje v prihodnjem zasedanju.»

Finančni odsek se je posvetoval o tej prošnji ter je imel v rokah tudi vse akte, ki leže pri deželnem odboru od leta 1894. sem. Čast imam poročati sledeče:

Finančni odsek je pregledal načrt in proračun ter tudi tehnično poročilo o novem vodovodu za Novomesto, Kandija, Šmihel itd. in je znovega priznal, da je ta vodovod iz narodno-gospodarskih in zdravstvenih ozirov nujno potreben ne samo za Novomesto, marveč tudi za vse prizadete občine.

Iz aktov je razvidno, da so vodopravne obravnave vže vpeljane, a še ne končane; in ker so stroški za razlastitev in za drugačno pridobitev potrebnih zemljišč odvisni od končne pravomočne rešitve teh vodopravnih obravnav, so torej tudi le-ti stroški neznani in je dvomno ali bi zadostovala v proračunu navedena svota 17.000 gld. za one stroške ali ne.

Sumiti pa je vsekako, da ta svota ne bude zadostovala, ako se oziramo na skušnje pri vže dovršenih ali tudi le še pri pričetih deželnih in onih zgradbah, pri katerih je bila dežela prispevala.

Predležeci načrt vodovoda s proračunom pa tudi še ni bil predložen ministerstvu, kateremu gre pravica, odobriti ta načrt in proračun, ali ne, ali pa izreči, da in kako se eventualno mora popraviti ali predrugačiti deželnega stavbnega urada operat. Od rešitve celega operata pri ministerstvu je odvisna cela svota proračunjenih troškov.

Zato pa finančni odsek ni mogel računati z gotovimi številkami, ker jih ni imel in ni mogel računati z predležečim operatom, ker je negotov.

Vsled tega in z ozirom na sedANJI proračun deželnega zaklada za leto 1897. ni bilo mogoče finančnemu odseku, da bi bil določil za letos ali kako gotovo svoto, ali pa kake odstotke od še ne gotove potrebščine za zgradbo tega vodovoda in da bi v tem oziru mogel nasvetovati kaki predlog visokemu zboru.

Vender je bila pa želja finančnega odseka, kolikor mogoče pospeševati zgradbo vodovoda za Novomesto iz deželnih sredstev, naj si bode z nepovratnimi podporami, naj si bode s posojili v smislu § 4. točka 2. lit. b. amelioracijskega zakona iz leta 1884, in sicer zato, ker je, kakor že omenjeno, oskrbovanje z zdravo vodo v Novemestu in v prizadetih občinah potrebno in ker je ta potreba iz narodnogospodarskih ozirov sploh, posebno iz ozirov na živinorejo, izredno velika, pa tudi iz zdravstvenih ozirov, posebno odkar je Novomesto zvezano z državno železnico in se razvija če dalje tem hitreje mestna in Šmihelska občina.

Potreben pa je ta vodovod iz drugega stališča tudi zato, ker so geološke razmere v novomeškem okrožji take, da je neizogibno, da se mora voda jemati iz v načrtu navedenega izvira.

Z ozirom na to nujno potrebo vodovoda je nadvladala v finančnem odseku misel, da je tudi treba z vso močjo delati na to, da bi se doseglo od visokega poljedelskega ministerstva — katero je naši deželi itak že naklonjeno tudi pri podporah za priskrbovanje zdrave vode — izredno, deželni prispevek za 50% presegajočo, podporo na podlagi amelioracijskega zakona z dné 30. junija 1884, št. 116. drž. zak., posebno po § 6. št. 2, in § 7., oziroma § 4. tega zakona; in sicer je treba, da deželni odbor vloži dotično prošnjo pri deželni vladi takoj po pravokrepni rešitvi onih vodenjanskih obravnav, pri katerih so sporni predmeti iz gmotnih ali drugih ozirov očividno vplivajoči na svoto proračuna za razlastitve in nakupe zemljišč in pravic.

S predstavkom, da bode visoko poljedelsko ministerstvo obljubilo omenjene prispevke gledé posebnega ozira vrednih razmer (bei besunderses berücksichtigungswerten Verhältnissen) tudi v posojilu, imel bi potem deželni odbor nalogo izdelati načrt zakona v smislu § 4, amelioracijskega zakona in torej tudi še prej preložiti, v kolikem odlomku cele podporne svote in pod katerimi pogoji je nasvetovati visokemu deželnemu zboru posojilo iz deželnega zaklada za predležeče podjetje. Finančni odsek pričakuje, da visoko poljedelsko ministerstvo ne bode odreklo občini Novomeški in drugim prizadetim občinam 40% podpore v gori razloženem smislu, ako se izreče dotično podjetje kot tako, katero je izvršiti iz občinskih sredstev in zato predlagam v imenu finančnega odseka:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželni zbor priznava nujno potrebo vodovoda za Novomesto, ter je pripravljen podpirati to podjetje s tem, da se isto izreče ali za deželno, ali pa za tako podjetje, katero je izvršiti iz občinskih sredstev, oboje

s pogojem, da prispeva državni izboljševalni zaklad v smislu zakona z dné 30. junija 1884., št. 116. drž. zak. s 40% vseh troškov.

Deželnemu odboru se naroča, da v prihodnjem zasedanju predloži potrebni načrt zakona.»

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Der Herr Abgeordneter Ritter von Langer hat das Wort.

Abgeordneter Ritter von Langer:

Hohes Haus! Wir haben soeben aus dem Berichte des Referenten des Finanzausschusses gehört, wie es gekommen ist, daß von dem Landesausschusse bisher noch keine Initiative in der in Verhandlung stehenden Angelegenheit ergriffen wurde. — Der Landesausschuss hat nur insofern die Initiative ergriffen, als er auf Anregung des hohen Landtages aus dem Jahre 1893 dem Landesingenieur den Auftrag erteilt hat, über das Project der Wasserleitung für Rudolfswert und Umgebung ein Elaborat auszuarbeiten. Diese Ausarbeitung ist thatsächlich im Jahre 1894 in Angriff genommen, im Jahre 1895 aber unterbrochen und erst Mitte des Jahres 1896 dem Landesausschusse ein fertiges Project vorgelegt worden. Diejem Projecte gemäß sollen die Quellen des Schwerenbaches, welche ungefähr 4·5 km von Rudolfswert entfernt sind, durch ein Pumpwerk gefaßt und in zwei Reservoirs geleitet werden, wovon eines am Hügel des hl. Grabes bei Rudolfswert angelegt werden soll, das andere aber in Oberchwerenbach. Aus dem ersteren sollen die Stadt Rudolfswert, Randia, St. Michael, Frostdorf, die Landesanstalten in Stauden und Götendorf versehen werden, aus dem letzteren die Ortschaften Ober- und Unterchwerenbach, Pleinberg und Stopitsch. Sie sehen also, meine Herren, daß das Unternehmen ein großes werden soll, welches nicht etwa nur eine Stadt, sondern auch einen Theil einer der wasserärmsten Landgemeinden mit Wasser versorgen soll. Wie sieht es nun mit den Wasserverhältnissen dort aus? Da nun die Stadt Rudolfswert endlich einmal das Glück einer Eisenbahnverbindung erlangt hat, hätte sie alle Hoffnung zu ihrem Aufschwunge durch Neuan siedlung und Entstehung neuer Gewerbs- und Erwerbszweige. Wie kann sie jedoch darauf hoffen, wenn das Nöthigste zur Vermehrung seiner Einwohner, das Trinkwasser, fehlt, woran schon bei der jetzigen Einwohnerzahl Mangel ist? Worin besteht jetzt die Versorgung mit Trinkwasser? In einer Cisterne im Franciscaner-Kloster, welche aus Liebenswürdigkeit der Herren manchmal geöffnet wird, so lange dies eben möglich ist, und aus einer von Sumpfpflanzen umgebenen Quelle in der Nachbargemeinde in Randia, welche schon bei den geringsten Regengüssen trübe wird. Das sind die Trinkwasser-Verhältnisse einer Stadt mit 2000 Einwohnern! Es existirt wohl eine Wasserleitung in der Stadt; diese pumpt das Gurfwasser hinauf von der Mühle am Ende der Stadt, nachdem die Gurf die Stadt abgepült und jämmtliche Cänäle aufgenommen hat. Dieses Wasser ist geradezu Gift und sollte der Genuß desselben polizeilich verboten werden! Unter solchen Verhältnissen ist es selbstverständlich, daß

keine Epidemie vorübergeht, ohne in der Stadt haltzumachen. Und sollte wieder einmal die Cholera auftreten, so wird unter diesen Verhältnissen der Tod in jedem Hause täglich zu finden sein, wie im Jahre 1855 oder 1866. Die Wasser-Verhältnisse sind dort nicht so, wie in Oberfrain, wo überall aus der nächsten Umgebung durch Gravitations-Wasserleitungen das Wasser in die Ortschaften zugeleitet werden kann. Dort muß die einzige brauchbare Quelle in einer Entfernung von 4·5 km von der Stadt gefaßt und dann das Wasser durch ein Pumpwerk zur Stadt hinauf gehoben werden. Daß die Stadt ein so theueres Unternehmen selbst ausführen könnte, davon kann keine Rede sein, weil sie solche Kosten nicht erschwingen kann. Andererseits müßte die Gemeinde ohne gesundes und genügendes Trinkwasser bleiben. — Sehen Sie sich aber, meine Herren, gar die Umgebung von Rudolfswert, die Gemeinde St. Michael-Stopitsch an! Wenn man von Rudolfswert hinauf gegen den Gorianz zu fährt, so kommt man in eine Gegend, wo rechts und links von der Straße schlechte Felder und noch schlechtere Wiesen liegen; da gibt es viel Gestrüpp, wenig Wald, überall aber riesig viel Felsen, und der geringe Humus, der noch vorhanden ist, deckt wieder nur Karstfelsen, die tief in die Erde hineinreichen. Das Wasser der Niederschläge verschwindet in den Felspalten und kommt nicht wieder zum Vorschein. Diese Gegend hat nur einen einzigen Bach, den Schwerenbach ohne Nebenbäche. Von da wird das Wasser stundenweit hergeholt und man sieht die Leute, wie sie daselbe in Butten tragen, als ob es ein Schatz wäre und es ist thatächlich ein Schatz für sie. Und worin bestehen die Viehtränken in dieser Gegend! In einigen wenigen Lacken, wohin mehrere Ortschaften das Vieh zur Tränke treiben. Das sind Verhältnisse einer Bevölkerung, die von der Landwirtschaft leben muß! Wenn in anderen Gegenden von einer Dürre noch nichts zu spüren ist, werden in dieser Gegend bereits der Dürre wegen Processionen abgehalten; und wenn der Fremde die Leute erstaunt nach dem Grunde fragt, da es ja anscheinend noch keine Dürre gibt, so erhält man die Antwort: »Wir gehen zur Kapelle, um vom Himmel Wasser zu erleschen.« Wenn die Dürre aber kommt, sind die Leute darauf angewiesen, ihr Vieh zu verkaufen und sie thun es um jeden Preis.

Der Weinbau, der früher dort geblüht hat, ist zugrundegegangen, die Viehzucht kann nur mit Bangen betrieben werden, indem jeder befürchtet, daß er das Vieh nicht halten wird können! Dieser Gegend soll nun geholfen werden und ich frage jetzt, was hat der Landesausschuß seit der Zeit, als das Elaborat vorliegt, in dieser Beziehung gethan? Er hat, trotzdem die Angelegenheit außerordentlich dringend ist, nichts gethan. »Zuerst prüfen und dann beschließen« ist ein goldener Satz, aber wenn man weder prüft, noch beschließt, so ist das eben gar nichts. Nun hat der Landesausschuß, wie der Herr Referent dargelegt hat, gemeint, die Sache sei zwar spruchreif, aber es werden Ueberschreitungen stattfinden und man könne daher auf dieses Elaborat nicht reflectiren. Meine Herren! Das Elaborat ist nicht von einem Privatingenieur, sondern von dem Landesingenieur Hrašky fertiggestellt worden und wenn der Landesausschuß der Ansicht war, daß das Elaborat nicht gut ausgearbeitet ist, was ich jedoch bezweifle, so hat er Zeit genug gehabt, dasselbe von jemand anderem

prüfen und darauf hin die weiteren Arbeiten vollführen zu lassen. Das ist jedoch nicht geschehen, sondern man hat behauptet, das Elaborat sei nicht hoch genug veranschlagt und hat es dann beiseite geschoben. Ja auf wen soll man sich denn in dem Falle verlassen, wenn nicht auf den Landesingenieur?

Es wird die Einwendung erhoben, daß auch bei der Tschernempler Wasserleitung, namentlich bei der Röhrenlegung, Ueberschreitungen vorgekommen sind. Bei der Tschernempler Wasserleitung sind Ueberschreitungen vorgekommen; dort ist die Röhrenleitung aber 19 km lang, in unserem Falle nur 5 km; dort hat man es mit einer Gravitationswasserleitung zu thun, wo die Röhren durch verschiedenes Steinterrain gelegt worden sind, bei Rudolfswert laufen sie längs einer gleichmäßigen Thalsohle, weshalb eine Irrung der Kostenberechnung schwerer möglich ist. Die Einwendung, daß vorerst das wasserrechtliche Verfahren durchgeführt werden müßte, weil sich erst dann zeigen werde, was die Leute verlangen, ist nicht stichhältig. Wenn jemand das Project des Landesingenieurs Hrašky genau durchgesehen hat, so wird er gefunden haben, daß gerade mit Bezug auf § 14 des Gesetzes vom Jahre 1884 für alles vorgesorgt ist, was den Mühlen den Ersatz dessen schaffen soll, was ihnen durch die Wasserleitung an Wasserkraft genommen werden soll. Durch die Wasserleitung wird ihnen nur $\frac{1}{100}$, also 2% der Wassermenge entzogen und diese entzogene Wassermenge soll ihnen dadurch wieder zugeführt werden, daß ein eigenes Rinnjal angelegt wird, welches das jetzt verloren gehende sickernde Wasser aufnehmen und den Mühlen zuführen wird. Wenn das wasserrechtliche Verfahren auch noch nicht abgeschlossen ist, so ist daher nicht anzunehmen, daß die Entschädigung die Summe von 17.000 fl., wie sie veranschlagt wird, erreichen wird, sondern sie kann auch weniger betragen. In dieser Beziehung traue ich wenigstens soviel Urtheil dem Ingenieur Hrašky zu, als den Herren im Landesausschuß. Wenn der Landesausschuß unter solchen Umständen sich nicht bestimmt fühlt, ein spruchreifes Elaborat zur Durchführung zu bringen, sondern dasselbe beiseite läßt, indem er dieser Wasserleitungsfrage überhaupt nicht gut gesinnt zu sein und ihm das Elaborat daher gar nicht zu gefallen scheint, so hat er es sich selbst zuzuschreiben, daß Initiativanträge von Seite des hohen Hauses selbst in der Richtung gestellt werden müssen und darauf möge man sich auch sonst gefaßt machen, wenn der Landesausschuß selbst nicht die Initiative ergreift, sondern die Sachen liegen läßt (Polsanec Povše — Abgeordneter Povše: »Pa naj prej dožene vodopravne razprave! Zakaj pa niso dognane vodopravne razprave?«). In diesem vorliegenden Falle ist es umso nothwendiger, daß der hohe Landtag die Initiative ergreift, da ich überzeugt bin, daß die hohe Regierung uns in dieser Angelegenheit ihre hilfreiche Hand bieten wird, wie sie sie schon oft uns geboten hat und es ermöglichen wird, daß aus den Mitteln des Meliorationsfondes dieser Gegend zu einer Wasserleitung mitverholfen wird. Infolgedessen werde ich einen Antrag stellen, wornach der Meliorationsfond in Anspruch genommen, dieses Unternehmen aber als ein Landesunternehmen oder richtiger als ein aus Landesmitteln auszuführendes Unternehmen erklärt werden soll. Bevor ich jedoch auf diesen meinen Antrag komme, muß ich noch dem Antrage des Herrn Referenten, beziehungsweise des

Finanzausschusses einige Bemerkungen widmen. In diesem Antrage heißt es: «Der Landtag anerkennt das dringende Bedürfnis einer Wasserleitung für Rudolfswert und ist bereit dieses Unternehmen dadurch zu unterstützen u. s. w.» Es ist also schon in den ersten Satz — vielleicht nicht absichtlich — der Keim hineingelegt, daß das Unternehmen zum Falle gebracht wird; denn es wird da nur von einer Wasserleitung für Rudolfswert gesprochen, nicht aber auch von einer Wasserversorgung für die wasserarmen Landwirte der Gemeinde St. Michael-Stopitsch. Der Meliorationsfond kann gefählig aber nur herangezogen werden, wenn es sich um landwirtschaftliche Wasserfragen handelt, bei einer Wasserversorgung für Rudolfswert allein aber kann er dazu nicht herangezogen werden. Es wird zwar in dem Antrage des Finanzausschusses von einem 40% Beitrage des Meliorationsfondes gesprochen, allein das wäre eine Unmöglichkeit und würde gegen das Gesetz vom Jahre 1894 verstoßen, daß eine Stadt als solche einen derartigen Beitrag bekäme. Es ist also schon aus dem Anfange des Antrages des Finanzausschusses zu ersehen, daß daraus nichts wird und der Antrag in der Form nur gestellt wird, um die Frage, wenn auch vielleicht nicht absichtlich, zum Falle zu bringen. Ich bin absolut gegen den Antrag des Finanzausschusses und stelle daher meinerseits folgenden Gegenantrag:

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die Wasserversorgung der Gemeinden Rudolfswert und St. Michael-Stopitsch wird als ein aus Landesmitteln auszuführendes Unternehmen unter der Voraussetzung erklärt, daß zu den Kosten desselben der staatliche Meliorationsfond im Sinne des Gesetzes vom 30. Juni 1884, R.-G.-Bl. 116, vorbehaltlich der verfassungsmäßigen Genehmigung, 40% und die beteiligten Gemeinden 30% beitragen.

Der Landesausschuß wird beauftragt, sich diesbezüglich mit der k. k. Regierung ins Einvernehmen zu setzen und dem hohen Landtage in der nächsten Session den nöthigen Gesetzesentwurf vorzulegen.»

Meine Herren! Ich möchte nur noch insofern an Sie appelliren, als es sich hier um das Wohl einer Landgemeinde handelt, deren Landwirtschaft gehoben werden soll, weshalb ich bestimmt hoffe, daß die Herren Vertreter der Landgemeinden für meinen Antrag stimmen werden, insbesondere aber appellire ich an den Herrn Abgeordneten Pfeifer, der diese Landgemeinde vertritt (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «und nicht hier ist!»).

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo ta predlog, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je v razpravi.

Besedo ima gospod poslanec dr. Tavčar.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Tudi meni se vidi, da je predlog finančnega odseka nekako tak, da se hoče z njim zadeva Novomeškega vodovoda položiti na dolgo klop.

Tudi je stiliziran silno elastično, tako, da bo v prihodnjem zasedanji, če stvar ne bo prišla za korak naprej, prav lahko dalo sklicati se na ta predlog, ker v njem ni nič obseženega. Govoriti o potrebi tega vodovoda bi bilo zame toliko bolj odveč, ker je že prečastiti gospod predgovornik vitez Langer vse dotično naglašal. Mi in posebno gospodje od one (leve — línfen) strani visoke zbornice se pri vsaki vasi ogrevamo za vodovode. Ti vodovodi na deželi so takorekoč moderni postali, od vseh strani se zanje oglašajo in ravno stranka, kateri pripada gospod poročevalec, ima kaj odprta srca za take prošnje. Že večkrat sem trdil, in tudi še danes trdim, da se bo vodovodstvo na deželi moralo jedenkrat prav resno v pretres vzeti, kajti prišlo je nekako preveč v navado, da že vsaka vas zahteva svoj vodovod. In bati se je le, da počasi ne pridemo v tak položaj, da bomo po deželi imeli vse polno vodovodov, katerih pa pozneje nikdo ne bo hotel vzdrževati. Če se ne motim, imamo že tak slučaj pri Topliški vasi: vodovod je razpadel, ker se ni vzdrževal, dasiravno je bil za drag denar zgrajen. Torej rekel sem, da imajo gospodje na oni (levi — línfen) strani za vodovode te vrste vedno odprta srca. Danes pa imamo pred seboj v resnici vodovod, od katerega je takorekoč odvisna bodočnost našega središča Dolenjskega. A danes vidimo, da se gospodje nič kaj posebno ne ogrevajo za to stvar, temveč da tiče v nekaki rezervi. In prepričan sem, da častiti gospod tovariš Pfeifer, dasiravno je gospod predgovornik vitez Langer nanj tako gorko apeliral, danes ne bo imel niti besedice za vodovod, ki se pa ne tiče samo središča Dolenjskega, Novegamesta, ampak tudi korenite Šmiheljske občine, ki vedno s tako lepo vnemo voli njega za deželnega in državnega poslanca. To postopanje gospodov na oni (levi — línfen) strani visoke zbornice se mi ne vidi pravilno.

Gospoda moja, od Novomeškega vodovoda je zavisna bodočnost Dolenjske metropole. Vsakdo ve, da tako klavernih vodnih razmer skoraj ni v nobeni, niti v najzadnji gorski vasi, kakor jih nahajate v Novemestu. To vsak izmed Vas ve in o tem mi ni treba govoriti, ker bi moral le ponavljati prečastitega gospoda predgovornika. Zaradi tega hočem spregovoriti nekoliko besed samo v utemeljevanje nekega predloga. Jaz bom sicer v prvi vrsti glasoval za predlog častitega gospoda tovariša viteza Langerja, iz previdnosti si bom pa vendar usojal, še od svoje strani staviti predlog, ki je sicer nekoliko slabši, kakor Langerjev, pa brezdvomno mnogo boljši, kakor predlog finančnega odseka.

Gospoda moja, mislim, da se pri tem vprašanji ne smemo za vogljem skrivati. Glavna stvar je, da izreče visoka zbornica odkritosrčno besedo in da izreče, kaj da hoče prav za prav dati za ta vodovod. In sicer na ta način, da se potem ne bo preklicavalo dane besede, kakor bi se lahko zgodilo, če se sprejme predlog finančnega odseka. Ako je človek poslušal poročilo, katero je čital gospod poročevalec dr. Papež, moral je pričakovati, da bo prišel s čisto drugim končnim nasvetom in da bo predlagal nekaj jednacega, kakor častiti gospod tovariš vitez Langer. Korektno se je na-

glašala potreba vodovoda, in v tem oziru popolnoma pritrujem utemeljevalnim besedam gospoda poročevalca. Končni predlog je pa tak, da bi se dalo iz njega sklepati, kakor da utemeljevanje njegovo gospodu poročevalcu ni prišlo prav iz srca.

Celo vprašanje je le prepirno iz dveh ozirov. Prečastiti predgovornik gospod vit. Langer pravi, da naj se visoka zbornica danes že izreče, da je dežela pripravljena, graditi vodovod kot deželno podjetje, torej tako, kakor smo hoteli graditi Ambruški vodovod. To bi bilo v interesu stvari jako želeli, ali končno je še drug slučaj mogoč, da se namreč gradi vodovod na tak način, kakor smo ga uporabljali pri Semiškem in Črnomaljskem vodovodu. Tudi to bi bilo v korist Novomeški vodovodni zgradbi, ako se sprejme tista pot, katero je hodila visoka zbornica, ko je sklepala o zgradbi Semiškega in Črnomaljskega vodovoda. In za obe te zistemi se je nekako izrekel finančni odsek. On pravi, da hoče podpirati zgradbo vodovoda s tem, da ga ali gradi kot deželno podjetje, ali pa kot podjetje, ki se ima iz občinskih sredstev izvršiti in od dežele podpirati. Ako se je torej finančni odsek izrekel za jedno ali drugo zistemo, izrekel je s tem nekaj važnega in torej ne vem, zakaj naj bi se skrivali za vogljem. Ako ste se že izrekli, da naj se Novomeški vodovod zgradi, kakor vodovod za Ambrus, ali pa tako, kakor Semiški ali Črnomaljski vodovod, morate izvesti tudi drugo konsekvenco, da natanko izrečete, kak donesek hočete dati. Častiti gospod tovariš vitez Langer predlaga, da se gradi vodovod kot deželno podjetje, ali jaz mislim, da posebne važnosti končno tudi ni na tem, ali se gradi kot deželno podjetje, ali pa na ta način, kakor Semiški in Črnomaljski vodovod, ker bi ta način končno za Novomeški vodovod tudi zadostoval. Glavna stvar je pa po mojih mislih ta, da interesenti izvedó, koliko bođe prav za prav dežela prispevala, ker to je glavna zavira, če občine, oziroma interesenti tega ne vedo. Mislim torej, da je pač vsekako potrebno, da se postavimo že danes na načelno stališče, da bomo to napravo podpirali vsaj z 30% doneskom iz deželnega zaklada. To predlaga častiti gospod tovariš vitez Langer in to indirektno po mojih mislih tudi predlaga finančni odsek. Zakaj če hočete Novomeški vodovod graditi, kakor ste hoteli graditi Ambruški vodovod, ali če ga hočete graditi, kakor se gradi Črnomaljski in Semiški vodovod, morali se boste v vsakem slučaju izreči vsaj za 30% prispevek iz deželnega zaklada. Z manj kakor 30% take zgradbe ne boste mogli podpirati.

Zategadelj si usojam, kakor rečeno, za slučaj, da bi ne prošrl predlog častitega gospoda tovariša viteza Langerja, predlagati, da se danes v zbornici sklene sledeče:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželni zbor priznava nujno potrebo vodovoda za Novomesto-Šmihel-Stopič ter izreka, da bode dežela to podjetje podpirala s 30% vseh stroškov in tudi s tem, da se isto izreče ali za deželno podjetje, ali za tako podjetje, katero je izvršiti iz občinskih sredstev; vse pa s pogojem, da prispeva država v

smislu zakona z dné 30. junija 1884., št. 116., drž. zak. s 40% vseh stroškov.

Deželnemu odboru se naroča, da prične v tem oziru razprave s c. kr. vlado, in da predloži v bodočem zasedanju potreben načrt zakona.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo eventualni predlog gospoda poslanca dr. Tavčarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v razpravi.

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Odkritosrčno povem, da ne vem, ali je utemeljen povod, da sta oba prečastita gospoda predgovornika nekako sumničila večino finančnega odseka, da hoče s svojim sklepom, katerega predlaga visoki zbornici, nekako zavleči celo vodovodno zadevo Novomeško. Ako stoji v poročilu in v dotičnem predlogu, da priznava odsek neobhodno potrebo dobave pitne vode za Novomesto in okolico, menim, da je s tem že izraženo, da se hoče na vsak način izvršiti to potrebno podjetje. Izraženo je nadalje v nasvetu, da se eventualno to podjetje izreče za deželno podjetje, oziroma za od dežele podpirano podjetje in če je večina finančnega odseka rekla, da se pa gledé svote, katero bo dežela prispevala, počaka toliko časa, da se izvrše predpoizvedbe, je to popolnoma korektno in dejansko je to, kar hočem konstatirati kot član deželnega odbora napram častitemu gospodu predgovorniku vitezu Langerju, ki je rekel, da ako deželni odbor ne pride s popolnim predlogom, je poslanec prepuščen, da inicijativo poprijemljejo. V deželnem odboru sem že avgusta meseca, ko so načrti izdelani bili, stavil predlog, da se pozivlje mestna občina Novomeška, da prosi za vodopravno razpravo in temu predlogu so vsi gospodje v deželnem odboru pritrdili.

Izjavljam, da je gospod deželni inženir Hrasky sam meni izjavil, da je to edino prava pot, katero se mora hoditi in deželni odbor je torej svojo dolžnost vršil in ako danes nekateri člani visoke zbornice pravijo, da se naj gledé svote še počaka, nikakor ne zaslužijo sumničenja, da nasprotujejo celemu podjetju. Dejansko je treba počakati, kako bo izpadla vodopravna razprava. Kolikor sem poučen, je veliko ugovorov in nihče ne more reči, da bi bil operat še tako slovečega tehnika infalible. Videli smo v nekem drugem slučaju, da so vladi podrejeni tehniki našli vzrokov, da ni popolen in zadosten načrt, ki je bil od ministerstva za notranje stvari in od poljedelskega ministerstva potrjen, in ki je bil izdelan od najslavnejših tehnikov, in ravno tako je tudi tukaj mogoče, da se pri vodopravni obravnavi pokaže, da se je na kaj pozabilo.

Izjavljam pa v imenu svojih somišljenikov, da bomo glasovali za 30% deželni prispevek, kakor se je v odseku sploh le za to šlo, ali naj se dovoli 25 ali 30%, ampak ta dostavek smo opravičeni napraviti,

da dovolimo teh 30 %, samo od najvišje potrebščine 120.000 gld.

Predlagam torej preminjalno k dr. Tavčarjevemu predlogu dodatek, da se med besedami «30 %» in «vseh» vrine: «do najvišje svote 120.000 gld.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo dodatni predlog gospoda poslanca Povšeta, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je dovelj podprt.

Gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Hoher Landtag! Wir haben in dieser, weite Kreise berührenden Angelegenheit gegenwärtig, wie ich glaube, vier Anträge vor uns, die sämmtlich von dem Wohlwollen getragen sind, welches der hohe Landtag der Bevölkerung von Rudolfswert und den in der Frage interessirten Landgemeinden entgegenbringen will. Vom Standpunkte der Regierung habe ich bezüglich dieser Anträge nichts zu bemerken, nur muß ich betonen, daß das hohe Ackerbauministerium sich bezüglich seiner Entschliebung in dieser Angelegenheit vollkommen freie Hand vorbehalten muß, und daß weder aus meinen Worten, noch aus meinem Stillschweigen irgendwelche Schlüsse auf die seinerzeitige Entschliebung des hohen Ministeriums gezogen werden sollen.

Das Gesetz vom Jahre 1884 schreibt ausdrücklich vor, daß bezüglich eines solchen Unternehmens, welches als ein aus Landesmitteln auszuführendes oder aus Landesmitteln zu unterstützendes Unternehmen im Gesetzgebungswege erklärt werden soll, der Kostenvoranschlag auf einer mit der Regierung getroffenen Vereinbarung beruhen muß. Bisher ist inbetriff der Wasserleitung in Rudolfswert der Regierung kein Project zugekommen, aus welchem die Möglichkeit und die Zweckmäßigkeit seiner Ausführung, sowie dessen Nothwendigkeit für die in Betracht kommenden Gemeinden entnommen werden konnte. Was nun den letzteren Punkt anbetrifft, so kann ich es als positiv hinstellen, daß beinahe keine Stadt in Krain so dringend einer Wasserleitung bedarf, als gerade Rudolfswert. Ueber diese Frage viele Worte zu verlieren, wäre ganz überflüssig, denn nicht nur in Krain, sondern auch in weiteren Kreisen sind die Calamitäten bekannt, unter welchen Rudolfswert in dieser Beziehung zu leiden hat. Was die Wasserversorgungsverhältnisse der umliegenden Landgemeinden betrifft, so bin ich hierüber theilweise aus eigener Anschauung informiert. Als ich in jene Gegend kam, habe ich Tränkestellen gefunden, die mir als staatlich subventionirte Viehtränken bezeichnet wurden und ich muß gestehen, daß diese Viehtränken in einem Zustande sich befanden, der mich staunen ließ, daß man überhaupt staatliche Subventionen geben muß, um so etwas zu erhalten. Es unterliegt gar keinem Zweifel, daß das hohe Ackerbauministerium den Wasserversorgungsverhältnissen in den Landgemeinden eine besondere Aufmerksamkeit widmet und hiebei eine derartige Liberalität in der Auslegung der diesbezüglichen gesetzlichen Bestimmungen an den Tag legt, daß man kaum noch eine weiter-

gehende Ausdehnung derselben als überhaupt gesetzlich zulässig ansehen kann. Aus eben diesen Gründen wurde für die Wasserleitung in Tschernembl ein 40 %, für die Wasserleitung in Ambrus sogar ein 50 % Beitrag und zwar nicht auf Grund des Gesetzes vom Jahre 1884, sondern auf Grund des einen weiteren Spielraum gestattenden ebenfalls den Meliorationsfond betreffenden Gesetzes vom Jahre 1889 geleistet, respective gesichert. In der gleichen Weise wird die Staatsverwaltung voraussichtlich auch hier allen jenen Interessen Rechnung tragen, welche ja von dem hohen Landtage anerkannt werden und die ich meinerseits ebenfalls als begründet bezeichnen kann, so daß also im Principe sowohl von Seite des hohen Landtages als auch von Seite der Regierung gegen die Regelung dieser Angelegenheit im Gesetzgebungswege eigentlich kein Anstand obwaltet. Das Reichsgesetz vom Jahre 1884 enthält aber eine solche Reihe von Combinationen über die Subventionirung derartiger Unternehmen, seien es Unternehmen, welche aus Landesmitteln, seien es solche, welche von bestimmten Bezirken oder Gemeinden ausgeführt und vom Lande und vom Staate nur gefördert werden, daß es mit Rücksicht auf die vielen Combinationen, die sich bezüglich der Beitragsleistung in der Form von Subventionen oder unverzinslichen Darlehen ergeben, empfehlen würde, eine Resolution anzunehmen, welche den seinerzeit festzustellenden Bedingungen unter welchen das Unternehmen ins Leben gerufen werden soll, in keiner Weise präjudicirt. Ganz dasselbe gilt bezüglich des Planes. Wenn also beschlossen würde, das Unternehmen solle nach dem gegenwärtig vorliegenden Plane ausgeführt werden, so wird dadurch in gewisser Richtung ein Präjudiz geschaffen und ebenso würde es präjudiciren, wenn ein bestimmter, nicht überschreitbarer Betrag festgestellt würde, denn es kann ja sein, daß sich bei der Prüfung des Planes ein Kostenersfordernis nicht von 120.000 fl., sondern ein solches von etwa 122.000 fl. als nothwendig herausgestellt, und da glaube ich, daß der hohe Landtag wegen der 2000 fl., um die sich der Kostenvoranschlag erhöhen könnte, denn doch nicht das Versprechen zurücknehmen wird, welches er den betreffenden Gemeinden heute gibt. Es würde aber dem Landesauschusse und der Regierung die Verhandlungen sehr erschweren, wenn dieselben unbedingt an ein ganz bestimmtes Project mit 120.000 fl. gebunden wären. Der hohe Landtag, wie auch die Regierung wünschen ja entschieden nicht, daß der Voranschlag von 120.000 fl. überschritten würde und man wird bestrebt sein, ein Project auszuarbeiten, welches diese Kostenziffer wo möglich nicht erreicht, aber heute schon die Grenze zu fixiren, daß sich der Landesauschuß überhaupt nicht in weitere Verhandlungen einlassen könnte, sobald das hohe Ackerbauministerium bei der Ueberprüfung des Kostenvoranschlages findet, daß noch ein Betrag eingestellt werden müßte, der bei der großen Gesamtsumme kaum in Betracht kommt, hieße dem Landesauschusse und der Regierung die Hände binden. Ich denke also, daß eine möglichst unpräjudicirliche Fassung in dem gegenwärtigen Augenblicke, wo wir noch keinen klaren Einblick in das Project selbst und dessen Ausführbarkeit besitzen, die einzige Möglichkeit bietet, um den künftigen Verhandlungen den weitesten Spielraum zu lassen. Ich würde also bitten, gerade mit Rücksicht auf die künftigen Verhandlungen den Rahmen derselben nicht zu enge zu ziehen.

Bei diesem Anlasse möchte ich auf die Bemerkungen des Herrn Abgeordneten Povše, betreffend die Tschernembler Wasserleitung, kurz reflectiren. Es ist richtig, daß das Project allseitig überprüft wurde, wenn aber bei der Ausführung desselben Ueberschreitungen sich ergeben haben und leider Ueberschreitungen um große Summen, so ist das nicht einem Irrthume in der Ueberprüfung, sondern zum großen Theile den localen Verhältnissen zuzuschreiben.

Die Ueberprüfung des Projectes kann sich nicht darauf beziehen, daß dasselbe in allen Details vollkommen genau durchgeführt wird, vielmehr ist derjenige, der es überprüft, in gewissen Fragen an diejenigen gebunden, die die erforderlichen Localkenntnisse haben und diese Fragen beziehen sich auf die Arbeitslöhne und auf die Terrainverhältnisse, die er auf Grund des technischen Gutachtens acceptiren muß. Nun haben sich bezüglich der Arbeitslöhne bedeutende Differenzen ergeben für die Ausgrabung der Erdmassen, die beseitigt werden mußten. Es ist aber noch ein anderer Zufall bei der Wasserleitung in Tschernembl eingetreten, welcher darin bestand, daß man ursprünglich gewissen Weingärtenterrains aus dem Wege gehen wollte, weil diese Weingärten damals ziemlich hoch taxirt wurden und man bei Verfassung des Projectes in diese Weingärten nicht eindringen wollte, während später, seitdem die Weingärten zerstört sind, die Möglichkeit sich herausgestellt hat, eine andere Trace zu wählen, und diese Trace wurde technischerseits als die bessere anerkannt. Aus diesen Factoren stellen sich jene Ziffern zusammen, welche bei der Tschernembler Wasserleitung zu der Ueberschreitung geführt haben, die weiters auch darin ihren Grund hat, daß es bei Vergabung der Arbeiten von vorneherein unmöglich war, einen Unternehmer zu gewinnen, welcher die Arbeiten um den Ausrufungspreis übernommen hätte. Diese Verhältnisse bei den Offertverhandlungen haben von vorneherein eine Ueberschreitung unabwendbar erscheinen lassen, was ebenfalls nicht vergessen werden darf. Die Kostenvoranschläge sind ferner zu einer Zeit gemacht worden, wo die Arbeitsthätigkeit noch keine so großen Dimensionen angenommen hatte, als dies im vorigen Jahre und vor zwei Jahren infolge des Erdbebens der Fall war. Die Arbeitslöhne sind überhaupt überall im Steigen begriffen, nicht nur in Laibach, sondern auch in Krain überhaupt, und das wirkte auch auf die Arbeiten in Tschernembl zurück. Um ein anderes Beispiel anzuführen, weise ich auf die Save-Regulierungsarbeiten hin, die zu einer Zeit vergeben wurden, wo die Arbeitslöhne noch gering waren, was zur Folge hatte, daß bei der Ausführung sich bisher eine Differenz von 10.000 fl. gegen den ursprünglichen Voranschlag ergeben hat. Man muß also gegen den Techniker, der das Project überprüft, auch mit gewissen Rücksichten vorgehen. Allwissend ist niemand und in technischer Beziehung werden sich immer und immer gewisse Zufälle ergeben, denen bei der Ausführung des Projectes Rechnung getragen werden muß und die zu Differenzen gegenüber dem ursprünglichen Project führen. Sache der Administrativbehörden und der Verhandlung wird es sein, die Ziffern mit Rücksicht auf alle Eventualitäten festzustellen und die Erfahrungen, die in der letzten Zeit bei den Wasserleitungen, darunter auch in Tschernembl, gemacht wurden, werden dazu beitragen, das Kostenverhältniß möglichst large festzustellen, weil es zweckmäßiger erscheint, gleich anfangs mit allen Eventualitäten zu rechnen, als die Arbeiten

mit begrenzten Mitteln in Angriff zu nehmen, dann aber mitten in der Ausführung derselben vor einer Zwangslage zu stehen, da man das Werk doch nicht halbausgeführt lassen kann.

Ich schließe daher mit der nochmaligen Bitte, die Resolution in einer Fassung zu genehmigen, daß weder dem Landesauschusse noch der Regierung bezüglich der in dieser Beziehung zu pflegenden Verhandlungen die Hände gebunden werden, da dies dem Landesauschusse es unmöglich machen würde, im nächsten Jahre mit einem definitiven Projecte und dem betreffenden Gesetzentwurfe vor den hohen Landtag zu treten.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Pfeifer ima besedo.

Poslanec Pfeifer:

Visoki zbor! Da ustrežem želji zastopnikom Noveg mesta, tudi jaz izrekam, da priznavam potrebe Novomeškega vodovoda. Razlogov, ki govorijo za ta potrební vodovod, ne bom navajal ali ponavljaj, ker sta jih že prvi in drugi gospod predgovornik temeljito naglašala. Mi o tem vodovodu nimamo drugih informacij, kakor ono, da so troški tega vodovoda proračunjeni na 120.000 gld. V tej svoti zapopadenih je tudi tistih 3000 gld., o katerih se pravi, da so na podstavi »predpisov društva avstrijskih inženirjev in arhitektov za izdelovanje projektov« določeni.

Jaz moram koj izreči, da bom glasoval po predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja za 30 % deželni prispevek, pa izrekel bi željo, da naj bi se s svoto 120.000 gld. varčno gospodarilo, eventualno kaj prihranilo, ako mogoče pri svoti teh 3000 gld., ki so vstavljene za izdelovanje projektov, kar bi prišlo na korist vodovodu (pri odmerjenju odškodnin, odkupa itd.).

Pod marg. št. 22. je povedano, da bodo troški za napravno projekta za uravnavo Vipavskih voda znašali 12.000 gld. Meni se to zdi jako veliko. Nisem toliko poučen o tej stvari in tudi nimam pojasnila, ali je deželni odbor tudi to visoko tarifo potrdil, izrekam pa le željo, da bi se gledé Novomeškega vodovoda kolikor mogoče varčno postopalo, da se ne prekorači proračunjena svota 120.000 gld.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Ker je visokorodni gospod deželni predsednik sam govoril besedo v to, da se moj dostavek k predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja ne bi sprejel, da se namreč izreče svota, utemeljujem to s tem, da ministerstvo samo navadno zahteva, da se kontira z določenimi svotami in lahko bi nastalo, osobito ker se zgradba vodovoda izreče kot deželno

podjetje, ali kot od dežele podpirano podjetje, da bi se od strani vlade lahko reklo: Prej se je govorilo o 120.000 gld. in k tisti svoti sem jaz dovolila 40%, za drugo potrebsčino pa glejte dežela in adjacenti, kako jo boste pokrili in ker se danes dejansko za svoto 120.000 gld. ravna in jaz mislim, da se bo s tem lahko izhajalo, menim, da visoka zbornica lahko mojemu dodatnemu predlogu pritrjuje in osobito, ker je, ako se dokaže, da je ta svota vendarle nezadostljiva, še vedno mogoče, da se v prihodnjem zasedanju ta svota primerno poviša. Torej vzdržujem svoj predlog.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Jaz sem gledé tega dostavka popolnoma enakih misli, kakor jih je izrazil gospod deželni predsednik. Mislim, da je res nepotrebno, napraviti tak dostavek, s katerim bi se končno le deželnemu odboru vezale roke gledé na razprave z deželno vlado. Da je pa ta predlog nepotreben, je gospod predgovornik sam priznal. Če pravi prijatelj Povše, da dobro ve, da se bo prav komodno izhajalo z 120.000 gld., potem ne vem, zakaj daje deželnemu odboru, v katerem on sam sedi, tako nezaupnico, kakor da bi bilo res pričakovati, da bo deželni odbor z vso silo hotel proračun prekoračiti. Vender pa smemo prepričani biti, da je vsem faktorjem na tem ležeče, da se samo na sebi že draga stvar vsaj kolikor mogoče ceno izvrši. Jaz sem popolnoma uverjen, da bo deželni odbor, ki bo imel kontrolo, gotovo vpljival na to, da se bo zgradba kolikor mogoče ceno izvršila in če je častiti gospod poslanec Povše torej sam prepričan, da se bo z 120.000 gld. izhajalo, potem ne vem, kaj mu daje povod, da stavlja tak dodatni predlog. Ker je pa vkljub temu, da ni verjetno, vender mogoče, da bi bilo treba malenkostni znesek izdati, s katerim bi se prekoračila svota 120.000 gld., ne želim, da bi zaradi tega deželni odbor verigo okrog vrata dobil. Opozarjam gospoda poslanca Povšeta samo na to, da nam bode moral deželni odbor predložiti načrt zakona in v zakonu se mora pa vender določena številka povedati. Ako se mu bo stvar predraga zdela, bo takrat še vedno imel priliko, varovati svoje stališče in zahtevati, da naj se stvar izvrši ceneje. Pa jaz sem prepričan, da se bo z 120.000 gld. izhajalo in zaradi tega menim, da dostavek gospoda poslanca Povšeta ni potreben in prosim, da se odkloni.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik si je izprosil besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Ich habe mir das Wort zu einer thatächlichen Berücksichtigung erbeten, die theilweise schon von dem Herrn Abgeordneten Dr. Tavčar vorgebracht wurde. Ich glaube von

dem Herrn Abgeordneten Povše mißverstanden werden zu sein. In den seinerzeitigen Gesetze muß allerdings die Summe genau fixirt sein, die nicht überschritten werden soll; aber für die Vorberhandlungen halte ich es nicht für zweckentsprechend, die Summe schon jetzt genau zu präcificiren; das ist nicht so sehr der Standpunkt des hohen Ackerbauministeriums, sondern des Gesetzes selbst.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec dr. Papež:

Visoki zbor! Častiti gospod poslanec vitez Langer je omenil, da bi se morala v predlogu finančnega odseka po besedah »mestna občina«, ali »vodovod za Novomesto« dostaviti imena dotičnih prizadetih občin. Tako vsaj sem ga jaz razumel (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Ste prav razumeli!«). V tem oziru ima on prav, ali če je pozorno poslušal poročilo, katero sem jaz prebral in pri kateri priložnosti sem vedno naglašal in bral: »Vodovod za Novomeško občino in za prizadete občine«, potem bo razvidel, da je to pravo ime za otroka in v imenu finančnega odseka si jaz prilastim pravico, da izrečem misel, da so vsi gospodje članovi finančnega odseka zadovoljni, če pravim, da je pod tem izrazom »vodovod za Novomesto« tudi razumeti vse prizadete občine, in če bi ne šlo za drugo, kakor za ta odstavek, mislim, da se predlog lahko v tem zmislu popravi. Gotovo pa nima prav častiti gospod poslanec vitez Langer, da meni tudi očita, da je namen predloga finančnega odseka, da se celo podjetje uniči. Gospod poslanec vitez Langer, kateremu je bil najbližji pristaš gospod poslanec Višnikar, bo sam vedel, da sem jaz od besede do besede stavil tisti predlog, kakor gospod poslanec Višnikar, samo eno besedo sem prečrtal. Prvotno sem mislil, še malo nadalje »glihati« ž njim, pa tega nisem storil.

Kar pa se tiče opazke gospoda poslanca dr. Tavčarja, da ima predlog samo namen, da se vsa stvar zavleče na dolgo klop, to očitanje tudi ni opravičeno. Ako misli, da se s predlogom častitega gospoda poslanca viteza Langerja več doseže, kakor s tistim, kar je bilo moje načelo v finančnem odseku, se on moti. Kedaj da država 40% prispevek? Takrat, kadar da tudi dežela 40%, ali pa za slučaj § 6. in 7., če da dežela najmanj 30%. Kajti za slučaj, da prispeva dežela v smislu 2. odstavka, 2. številka § 4. melioracijskega zakona 30%, potem da država na podlagi § 6. iz melioracijskega zaklada 100% deželnega prispevka, to je ravno toliko, kakor da dežela, namreč 30%, vrh tega pa v slučaju § 7. 50% deželnega prispevka kot posojilo, torej skupaj 45%, pa ne 40%, kakor misli častiti gospod poslanec vitez Langer. Seveda ni vse à fond perdu, je nekaj posojila vmes, ampak to posojilo se obrestuje samo s 3% in se vračanje porazdeli na dolgo vrsto let in potem se to ne čuti tako hudo.

Torej s tem sem, posebno, kar se tiče moje osebe, dokazal, da sem se zavzel za to stvar. Tistega še nečem povedati, kako sem se vedno zanj zavzemal na drugih mestih. Če je gospod dr. Tavčar rekel, da sem jaz hladnokrven in da mi ne gre od srca ta stvar, jaz pravim, da mi gre iz srca. Verjemite mi, da moja ljubezen do očetovskega mesta že dolgo traja, ne šele od takrat, odkar mi je gospod poslanec dr. Tavčar očital, da sem hladnokrven. Jaz sem za to stvar že skrbel, ko gospod dr. Tavčar še ni bil poslanec; in vže takrat, predno sem bil jaz sam v deželnem odboru in v deželnem zboru, sva hodila s Poznikom po tistih krajih in iskala vodo. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Potem boste za Langerjev predlog glasovali!»). Da se moramo včasih nekoliko omejiti, Vi kot poslanec in jaz kot klubov član, je naravno in mislim, da me razumete.

Torej jaz sem za to stvar popolnoma tako zavzet, kakor le more biti kdo zavzet, ki ljubi očetovsko mesto, svoj domovni kraj, toda računil sem hladnokrvno in mislim, da bi se po mojem predlogu dalo doseči, da bo vlada z dobrohotnim tolmačenjem zakona prispevala 45%, deloma nepovratne podpore in deloma posojila.

Kar se tiče predloga gospoda poslanca dr. Tavčarja, ugaja mi za svojo osebo bolje, kakor predlog gospoda poslanca viteza Langerja, akoravno seveda, iz stališča poročevalca finančnega odseka, ne morem odstopiti od odsekovega predloga. Jaz mislim, da bodo častiti gospodje poslanci zanj glasovali, tembolj, ker smo slišali, da se je tudi prečastiti gospod deželni predsednik zanj izrekel, od katerega je znano, da je za vse deželne zadeve, posebno narodno-gospodarskega pomena, jako zavzet in se imamo, kolikor je meni osebno znano, njemu zahvaliti, da se je pri poljedelskem in splošnem ministerstvu prišlo do tega, da se melioracijski zakon, v katerem ni govora o vodovodnih podjetjih, tako liberalno tolmači, da se na podlagi tega zakona tudi zanje more kaj dobiti iz melioracijskega zaklada. Torej priporočam, da visoka zbornica izvoli sprejeti predlog finančnega odseka.

Deželni glavar:

Gospod poslanec vitez Langer sijeizprosila besedo za faktični popravek. Der Herr Abgeordnete Ritter v. Langer hat das Wort.

Abgeordneter Ritter von Langer:

Ich habe mich zu einer thatsächlichen Berichtigung zum Worte gemeldet und zwar, um zu constatiren, daß es in dem Antrage des Finanzausschusses, wie ich schon früher behauptet habe, heißt: «Deželni zbor priznava nujno potrebo vodovoda za Novomesto» und nicht, wie anderwärts behauptet wurde: «za Novomesto in okolico». Ich habe nicht behauptet, daß der Herr Referent des Finanzausschusses in seinem Berichte nicht von der Umgebung von Rudolfswert gesprochen hätte, sondern ich habe nur von dem Wortlaute des Antrages gesprochen und auf den kommt es eben an.

Ich habe constatirt, daß der Antrag nur von «Novomesto» spricht, nicht aber auch von der Umgebung und infolgedessen habe ich auch erklärt, diesen Antrag nicht annehmen zu wollen.

Poročevalec dr. Papež:

Že prej sem omenil, da je smoter predloga finančnega odseka tako jasan, da se lahko v imenu finančnega odseka izrečem, da se prvotni predlog spremeni v tem smislu, da se po besedi «Novem mestu» ustavi besede «in prizadetih občinah».

Prosim torej, da se predlog finančnega odseka sprejme v sledečem besedilu:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželni zbor priznava nujno potrebo vodovoda za Novomesto in prizadete občine ter je pripravljen podpirati to podjetje s tem, da se isto izreče ali za deželno, ali pa za tako podjetje, katero je izvršiti iz občinskih sredstev, oboje s pogojem, da prispeva državni izboljševalni zaklad v smislu zakona z dné 30. junija 1884., št. 116. drž. zak., s 40% vseh stroškov.

Deželnemu odboru se naroča, da v prihodnjem zasedanju predloži potrebni načrt zakona.»

Deželni glavar:

Prosim gospode poslance, da zasedejo prostore, da bo mogoče glasovati.

Najprej je določiti vrsto, v kateri bo treba glasovati. Mi imamo o treh predlogih glasovati, in sicer bomo, da bo vsak gospod poslanec imel priliko izraziti svoje mnenje, postopali tako, da se bo najprej glasovalo za predlog gospoda poslanca viteza Langerja, ker sega ta predlog najdalje; ako pade ta predlog, pride na vrsto predlog gospoda poslanca dr. Tavčarja. Ker bi pa gospodje, ki so za dodatni predlog gospoda poslanca Povšeta, da se namreč 30% deželni prispevek dovoli le k stroškom do najvišjega zneska 120.000 gld., ne mogli glasovati za predlog gospoda poslanca dr. Tavčarja in je vender treba, da se tudi tem gospodom da prilika, izraziti svoje mnenje, bom prosil, da se bo najprej glasovalo o predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja z dostavkom gospoda poslanca Povšeta in če ta nasvet pade, pride potem na vrsto glasovanje o predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja, brez dostavka gospoda poslanca Povšeta.

Ali je kaj ugovora proti temu načinu glasovanja? (Ni ugovora. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

Ker ne, se bo glasovalo po označenem načinu, in sicer najprej o predlogu gospoda poslanca viteza Langerja, ki se glasi:

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die Wasserversorgung der Gemeinden Rudolfswert und St. Michael-Stopitsch wird als ein aus Landesmitteln auszuführendes Unternehmen unter der Voraussetzung erklärt, daß zu den Kosten desselben der staatliche Meliorationsfond im Sinne des Gesetzes vom 30. Juni 1884, R.-G.-Bl. Nr. 116, vorbehaltlich der verfassungsmäßigen

Genehmigung 40% und die theilhaftigen Gemeinden 30% beitragen.

Der Landesausschuß wird beauftragt sich diesbezüglich mit der k. k. Regierung ins Einvernehmen zu setzen und dem hohen Landtage in der nächsten Session den nöthigen Gesetzentwurf vorzulegen.»

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel.

Torej prosim glasovati o predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja, z dostavkom gospoda poslanca Povšeta.

Gospodom poslancem, ki niso za ta dostavek, seveda sedaj ni treba glasovati.

Poslanec dr. Tavčar:

Prosim! Morebiti pa naj bi se glasovalo najprej o mojem predlogu in potem šele o Povšetovem dostavku, da segaj 30% deželni prispevek le do najvišjega zneska 120.000 gld.

Poslanec Povše:

Prosim gospod deželni glavar! Ne vem, zakaj bi se nam onemogočilo glasovanje. Gospodje, ki niso za moj dodatni predlog, lahko glasujejo za predlog gospoda poslanca dr. Tavčarja, brez dotičnega dostavka, mi pa tega ne moremo in torej bi prosil, da se najprej glasuje o predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja z mojim dodatkom vred, in šele če ta predlog pade, naj se glasuje o predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja.

Deželni glavar:

Jaz sem že poprej omenil, da se bo na ta način glasovalo, kakor sedaj priporoča gospod poslanec Povše. Prej ni bilo ugovora in torej vztrajam pri tem načinu glasovanja.

Prosim torej glasovati o predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja, ki se z dostavkom gospoda poslanca Povšeta tako-le glasi:

«Deželni zbor priznava nujno potrebo vodovoda za Novo mesto-Šmihel-Stopič ter izreka, da bo dežela to podjetje podpirala s 30% do najvišje svote 120.000 gld. vseh troškov in tudi s tem, da se isto izreče ali za deželno podjetje, ali za tako podjetje, katero je izvršiti iz občinskih sredstev, vse pa s pogojem, da prispeva država v smislu zakona z dné 30. junija 1884, št. 116. drž. zak. s 40% vseh troškov.

Deželnemu odboru se naroča, da prične v tem oziru razprave s c. kr. vlado, in da predloži v bodočem zasedanju potrebni načrt zakona.»

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Tudi ta predlog je padel.

Torej pride sedaj na glasovanje predlog gospoda poslanca dr. Tavčarja, brez dostavka gospoda poslanca Povšeta, torej predlog, kakor sem ga ravnoprej prečital, samo izpustivši besede: «do najvišje svote 120.000 gld.»

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Ta predlog je sprejet in torej odpade glasovanje o predlogu finančnega odseka.

S tem je rešena točka 12. g in na vrsto pride točka:

13. Ustna poročila upravnega odseka o prošnjah:

a) občin Stara Loka in Bitinje za uvrstitev občinske poti od Žabnice do državne ceste držeče iz Ljubljane v Kranj med okrajne ceste;

13. Mündliche Berichte des Verwaltungsausschusses über die Petition:

a) der Gemeinden Altlaf und Reichling um Einreihung der Gemeindestraße von Safnitz bis zur Reichsstraße Laibach-Krainburg unter die Bezirksstraßen;

Poročevalec Globočnik:

Visoka zbornica! Občini Stara Loka in Bitinje sta vložili prošnjo, da bi se med okrajne ceste uvrstila občinska kolovozna pot, ki vodi iz Žabnice čez Sorsko polje naravnost proti vzhodu do državne ceste.

Tukaj se gre pred vsem za prebivalce tistih vasi, ki leže ob okrajni cesti Kranj-Loka. To so namreč vasi Zgornje, Srednje in Spodnje Bitinje, Žabnica, Šutna, Dorfargi, Črngrob in Forme. Te vasi so dobro obljudene, štejejo 1656 prebivalcev in obsežajo 244 kmetij. Prebivalci so precej premožni in dobri kmetovalci in privažajo svoje pridelke deloma v Kranj, večinoma pa v Ljubljano. Pri svojih potih v Ljubljano pa morajo jako daleč hoditi in voziti čez Godešiče, Reteče na Jeperco, da pridejo na veliko cesto in potem po njej v Ljubljano. Zato bi bilo jako ugodno zanje, ako bi se skrajšala pot na ta način, da bi se napravila okrajna cesta iz Žabnice proti vzhodu na veliko ali cesarsko cesto. Vsled tega bi bila za te vasi izdatno skrajšana pot v Ljubljano in zlasti tudi pot na Smledniški most in čez ta most v Vodice, Kamnik, Mengiš in tiste kraje, ki leže okoli Mengša in Kamnika. Torej bi bila ta pot jako potrebna, bila bi edina povprečna pot čez Sorsko polje in gotovo važna tudi iz vojaških ozirnov. Dolga bi bila 3 do 4 km in bi ne povzročila veliko troškov, ker bi šla po ravnem in bi ne bilo treba nobenih umetnih stavb. Vender prošnja, akoravno vsega priporočila vredna, ni taka, da bi bila za končno rešitev godna, ker

manjka načrta, proračuna, izjav občin, cestnih od borov in drugih oblastnij, ki so poklicane, v takih rečeh oddajati svoje mnenje.

Z ozirom na to predlagam v imenu upravnega odseka:

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja občin Stara Loka in Bitinje za uvrstitev občinske kolovozne poti, ki vodi od Žabnice črez Sorško polje naravnost proti vzhodu do državne ceste, med okrajne ceste, izroči se deželnemu odboru v nadaljno poizvedovanje in pripravo, ter svoječasno poročanje na visoki deželni zbor.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim za glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Preidimo k točki:

b) občine Šmarce za uravnavo Kamniške Bistrice;

b) der Gemeinde Šmarca um Regulirung der Steiner Teifstris;

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Kakor kratka je vloga ali prošnja županstva občine Šmarce, katera v 5 vrsticah podaje petit ali vso prošnjo, da bi se deželni inženir odposlal na lice mesta, ki naj bi ogledal bregove Kamniške Bistrice, tako važna pa je vsa ta zadeva in upravni odsek, v katerega imenu imam čast poročati, sam priznava, da se tukaj ravna za vprašanje, katero mora prej ali slej priti do rešitve.

Visoki deželni zbor je že dné 31. januarja 1896. leta v svoji seji sklenil in naročil deželnemu odboru, da stori potrebne poizvedbe na progi Kamniške Bistrice od Domžal do izliva v Savo. S tem je visoka zbornica sama važnost te zadeve priznala. Ker pa deželnemu odboru ne preostaje potrebnih tehničnih moči, obrnil se je do vlade in jo prosil, da bi ona priredila posebno komisijo, ki bi pregledala to progo iz Domžal do izliva Bistrice v Savo. Visoka vlada pa je odgovorila, da si nikakega uspeha ne obeča od takega ogleda, dokler niso napravljene dotični projekti. V kolikor sem poučen, bi stal načrt za uravnavo Bistrice od mosta v Domžalah do izliva v Savo 12.000 gl. Danes pa imamo zopet prošnjo od gorenjega toka Bistrice, iz občine Šmarce, v kateri prosilci pravijo, kako jim voda razjeda obrežje, kako jim odnaša najrodovitnejšo zemljo in kako velika je nevarnost,

da bi zaporedne povodnji popolnoma ne opustošile dotičnih zemljišč.

Razvidno je, ako markiram stališče visoke vlade, da ona se hoče spuščati v dotične obravnave, ko bodo dotični projekti izgotovljeni, ker se tukaj ravna za jako veliko podjetje. Kdor pozna Bistrico in jo gleda, vidi, da ona teče v jako plitvi strugi. Bregovi so komaj nad čevelj visoki in bati se je, da za slučaj, ko bi se vtrgal oblak, nastane grozna katastrofa, kakoršna je bila na Koroškem, da bodo potem vode cele pokrajine preplavljale. V tej visoki zbornici je že priznana ta nevarnost in tudi visoka vlada se je izjavila, da smatra kot pereče to vprašanje. Vprašanje je veliko in jako težavno, ki bo deželo in državo stalo več stotisoč goldinarjev, ali končno bo treba, da se stalno reši, v ta namen pa je treba že sedaj vsaj deloma preskrbeti in se lotiti pričetnih del in zato predlagam:

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja občine Šmarca pri Kamniku, da se nemudoma odpošlje deželni inženir, da napravi načrt za uravnavo Kamniške Bistrice, izroča se deželnemu odboru z naročilom, da skuša pri vis. c. kr. vladi izposlovati izdelavo tega načrta, ter prosilce obvesti o dosedanjih ukrepih deželnega odbora o tej zadevi.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Na vrsto pride točka:

c) o prošnji več posestnikov iz Št. Jernejske občine, da se opusti zgradba okrajne ceste od Zameškega proti Kostanjevici ter naredi most čez Krko pri Meršečivasi.

c) mehrerer Zusaffen der Gemeinde St. Bartlmä um Auflassung der Herstellung der Bezirksstraße von Zameško gegen Landstraß und Errichtung einer Brücke über die Gurk bei Mersechendorf.

Berichterstatter Graf Barbo:

Hohes Haus! Es liegt ein Gesuch der Gemeinde St. Bartlmä oder richtiger gesagt ein Gesuch von 93 Zusaffen der Gemeinde St. Bartlmä, welches von dem Gemeindevorstande vordirt ist, vor. In diesem Gesuche wird um ein Zweifaches gebeten, erstens, es möge von der Kategorisirung der Straße Zameško-Landstraß in die Reihe der Bezirksstraßen Umgang genommen werden, der zweite Punkt des Gesuches betrifft die Brücke in Mersechendorf. Ueber

den ersten Punkt des Gesuches, betreffend die Straße Zameško-Landstraß, liegt auch eine Beilage des Landesauschusses vor und wird hierüber ein anderer Herr im Namen des Verwaltungsausschusses referiren, ich habe mich daher nur mit dem zweiten Punkte, betreffend die Errichtung einer Brücke über die Gurk bei Merjetschendorf, zu befassen.

Was diesen Punkt anbelangt, so ist dies schon eine alte Sache und ich werde mit Erlaubnis des Herrn Landeshauptmannes die diesbezügliche Stelle aus meinem Berichte, welchen ich im vergangenen Jahre aus Anlaß einer Petition der Gemeinde Arch über den nämlichen Gegenstand vorgebracht habe, verlesen. Die betreffende Stelle lautet:

«Die Angelegenheit wegen des Baues einer Brücke in Merjetschendorf ist keine neue, vielmehr ist man diesbezüglich schon wiederholt an den hohen Landtag herangetreten. So berichtete schon im Jahre 1889 der Herr Abgeordnete Povše im Namen des Verwaltungsausschusses über diesen Gegenstand und hob die Vortheile hervor, welche dieser Brückenbau gewähren würde. Er äußerte sich dahin, daß der Bau dieser Brücke, nachdem die diesbezügliche Straße eine Bezirksstraße sei, in den Wirkungskreis des Bezirksstraßen Ausschusses gehöre, nichtsdestoweniger aber werde der Verwaltungsausschuß im nächsten Jahre nach Ausarbeitung der Pläne und Einlangung der noch nöthigen Erhebungen im hohen Landtag die Bewilligung einer Subvention befürworten und stellte demgemäß den Antrag:

«Der hohe Landtag möge beschließen:

Die Petition der Gemeinde Arch werde an den Landesauschuß behufs Veranlassung der nöthigen Erhebungen und weiteren Verfügung verwiesen.»

Dieser Antrag wurde damals angenommen. Im Rechenschaftsberichte für das Jahr 1890 rechtfertigt sich der Landesauschuß dahin, daß er wegen Ueberbürdung des Bauamtes die auch angetragenen Erhebungen nicht vornehmen konnte.

Es ist dies ein Beweis dafür, wie lange schon die Sache immer wieder vor den hohen Landtag kommt. Der Antrag, welchen ich im vergangenen Jahre im Namen des Verwaltungsausschusses gestellt habe und welcher angenommen wurde, lautet:

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

1. Die Petition des Gemeindeauschusses von Arch wird dem Landesauschusse mit dem Auftrage abgetreten, darüber in der nächsten Session die geeigneten Anträge zu stellen und zunächst die beiden theiligten Bezirksstraßen Ausschüsse Gurkfeld und Landstraß zu befragen.»

Meine Herren! Diesem Auftrage ist der Landesauschuß nicht nachgekommen, er hat hierüber keinen Bericht an den hohen Landtag erstattet und selbst aus den Kataomben des Rechenschaftsberichtes ist heuer über diese Angelegenheit nichts zu entnehmen (Veselost — Heiterkeit). Ich habe mich aber über die Sache im Bauamte informiert und daselbst erfahren, daß ein Ingenieur hinausgeschickt wurde, mit der Aufgabe, an Ort und Stelle die Frage zu studiren und dieser Ingenieur hat nun die Pläne sowohl für eine Brücke in Merjetschendorf als auch für eine solche in Dobrava und auch die dazugehörigen Kosten voranschläge verfaßt. Aus den Kosten voranschlägen ist ersichtlich, daß die Brücke in

Dobrava 12.700 fl., jene in Merjetschendorf 9000 fl. kosten würde. Ferner hat sich der Landesauschuß an die interessirten Bezirksstraßen Ausschüsse gewendet und von denselben folgende Antworten erhalten:

Der Bezirksstraßen Ausschuß Massenfuß erklärte, daß für die Ansassen dieses Bezirkes jedenfalls nur die Brücke bei Dobrava in Betracht kommen würde, daß jedoch für die Brücke keine derartige Nothwendigkeit vorliege, daß der Bezirksstraßen Ausschuß zum Baue derselben etwas beizusteuern in der Lage wäre. Der Bezirksstraßen Ausschuß von Landstraß hat sich dahin erklärt, daß er mehr für die Brücke in Dobrava wäre, daß er aber wegen hoher Belastung seines Budgets überhaupt nicht in der Lage wäre, sei es für eine Brücke in Dobrava, sei es in Merjetschendorf etwas beizusteuern. Der Bezirksstraßen Ausschuß Gurkfeld hat erklärt, daß er bereit sei, für die Brücke in Merjetschendorf einen entsprechenden Beitrag zu leisten.

Nun hat die Gemeinde Arch schon wiederholt und nun auch die Gemeinde St. Bartelmä um eine Brücke in Merjetschendorf ange sucht und wird im Gesuche namentlich hervorgehoben, daß die Gemeinde St. Bartelmä die Billigkeit der Brücke in Merjetschendorf gegenüber jener in Dobrava vollkommen anerkennt.

Aus diesen Gründen glaube ich, daß man jetzt überhaupt nur noch von der Brücke in Merjetschendorf sprechen und daher das Project des Baues einer Brücke bei Dobrava vollständig fallen lassen könne. Ich stelle daher im Namen des Verwaltungsausschusses folgenden Antrag:

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Dem Landesauschusse wird neuerlich dringend aufgetragen, zuverlässig über den Bau einer Brücke in Merjetschendorf in der nächsten Session Bericht zu erstatten und geeignete Anträge zu stellen.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.

Sprejeto.

Daljna točka je:

14. Ustno poročilo upravnega odseka o uravnavi in popravi med okrajne ceste uvrščene občinske poti Kostanjevica-Malence-Zameško (k prilogi 56.).

14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit der Regulirung und Zustandsetzung des in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereichten Gemeindeweges Landstraß-Malence-Zameško (zur Beilage 56.).

Berichterstatter Ritter von Langer:

Hohes Haus! Die Angelegenheit, über die ich nunmehr zu berichten habe, erscheint jetzt zum drittenmale vor dem hohen Landtage. Im Jahre 1893 wurde nämlich ein Gesuch der Besitzer aus Malence, Koprivnik und Jameško um Einreihung des am nördlichen Ende von Landstraß an der Reichsstraße beginnenden, zur Bezirksstraße bei Jameško führenden Gemeindeweges in die Kategorie der Bezirksstraße dem Landtage vorgelegt. Die in Rede stehende Gemeindestraße bildet die Verbindungsstraße zwischen jenen beiden Parallelstraßen, wovon eine die Reichsstraße von Rudolfswert nach Rann ist, die andere aber die Bezirksstraße von Rudolfswert nach Gurkfeld und vermittelt somit in der kürzesten Weise die Verbindung zwischen der Agramer Reichsstraße und der eben genannten Bezirksstraße und dadurch mittelbar auch mit den Abzweigungen der letzteren von Dobrava nach St. Cantian u. s. w. und von Arch einerseits über Bründel bis zur Ratschach-Gurkfelder Landstraße, daher theils direct, theils indirect mit den Straßenbezirken Gurkfeld, Rassenfuß und Rudolfswert. Seinerzeit wurde diese Petition dem Landesauschusse mit dem Auftrage überwiesen, alles für die meritatorische Erledigung derselben Nöthige zu veranlassen und darüber in der nächsten Session zu berichten, resp. die entsprechenden Anträge zu stellen. Im Vollzuge dieses Auftrages verfügte der Landesauschuß zunächst eine informative Besichtigung des genannten Gemeindeweges durch einen Ingenieur, dann wurde aber auch der in erster Reihe und vorwiegend interessirte Bezirksstraßenauschuß von Landstraß aufgefordert, sich in dieser Angelegenheit zu äußern. Bei der Besichtigung an Ort und Stelle fand der Ingenieur, daß die erwähnte Gemeindestraße wegen ihrer Wichtigkeit geeignet sei, in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereiht zu werden, wofür sich auch der Landstraßer Bezirksstraßenauschuß in einer über Auftrag des Landesauschusses zur Berathung über diese Frage einberufenen Sitzung ausgesprochen hatte, und zwar namentlich deshalb, weil die Besitzer aus Malence protokollarisch die Erklärung abgegeben hatten, das erforderliche Terrain für die Regulirung, resp. Verlegung dieses Gemeindeweges unentgeltlich abzutreten, wenn dieselbe als Bezirksstraße hergestellt wird und weil die bisherigen Concurrenzpflichtigen bei der ersten Instandsetzung des Weges die Zufuhr des Schotterers unentgeltlich zu besorgen versprochen hatten. Es scheinen somit alle interessirte Factoren zugunsten der Einreihung dieser Straße in die Kategorie der Bezirksstraßen zusammenwirken zu wollen, weshalb auch auf Grund des diesfälligen Berichtes des Landesauschusses die Einreihung von dem hohen Landtage beschlossen wurde. Im Jahre 1896 hat jedoch der Bezirksstraßenauschuß von Landstraß dem Landesauschusse ein Gesuch vorgelegt, worin betont wird, die Instandsetzung des mehrfach genannten Gemeindeweges in der für Bezirksstraßen vorgeschriebenen Weise würde sehr große Kosten verursachen. Die Leistung der Schotterzufuhr, die die Leute früher unentgeltlich zu besorgen versprochen hatten, würde zu einer Gefährdung des Wirtschaftsbetriebes führen, da jeder der Verpflichteten an 180 Fuhren zu leisten hätte u. s. w. Nach dem Exposé eines Civilingenieurs, der den Plan entworfen hatte, hätten sich die Kosten der Herstellung der Straße in den für Bezirksstraßen vorgeschriebenen Stand auf

17.000 fl. zu belaufen, weshalb von Seite des Landesauschusses in der vorjährigen Session beantragt wurde, dem Bezirksstraßenauschusse zu diesem Zwecke eine Subvention von 5000 fl. zu bewilligen. Dieser Antrag des Landesauschusses wurde im vorigen Jahre von dem hohen Landtage nicht angenommen, sondern es wurde der Beschluß gefaßt, es sei der von dem Civilingenieur entworfene Plan, namentlich aber der Kostenvoranschlag, da dieser zu hoch gegriffen schien, durch einen Landesingenieur zu überprüfen, und dann in Erwägung zu ziehen, ob eine Subvention von Seite des Landes bewilligt werden könnte. Der Landesauschuß ist diesem Auftrage nachgekommen und wurden die Kosten bei der Ueberprüfung von 17.000 fl. auf rund 14.500 fl. reducirt. Mit diesem rectificirten Elaborate erscheint jetzt der Landesauschuß und stellt den Antrag, es möge dem Bezirksstraßenauschusse von Landstraß für den Regulirungs- und Instandsetzungsbau der Straße Landstraß-Jameško eine in zwei Raten aus dem Landesfondes flüssig zu machende Subvention von 5000 fl. bewilligt werden. Nun sind aber in der letzten Zeit beim Landesauschusse Petitionen gegen die Regulirung und Instandsetzung des als Bezirksstraße bereits kategorisirten Gemeindeweges eingelangt, worin die Behauptung aufgestellt wird, durch diesen Regulirungsbau werde die Inundationsgefahr, welche unter anderen auch die Stadt Landstraß bedrohe, erhöht, man möge daher von der Kategorisirung absehen. Dagegen aber gehen wieder andere Petitionen dahin, der Landesauschuß möge die Realisirung dieses Straßenprojectes fördern und zu diesem Zwecke eine Unterstützung beim hohen Landtage erwirken. Außerdem hat sich auch die Bezirkshauptmannschaft Gurkfeld dahin ausgesprochen, daß es im Interesse der ganzen Gegend gelegen sei, diese Straße in eine Bezirksstraße umzuwandeln. Nun hat die Bezirkshauptmannschaft Gurkfeld zu sehr das wirtschaftliche Interesse der Bevölkerung stets im Auge, als daß man annehmen könnte, sie hätte die betreffende Zuschrift an den Landesauschuß gerichtet, ohne davon überzeugt zu sein, daß es sich in dieser Angelegenheit wirklich um ein allgemeines Interesse des Bezirkes handelt. Dieser Umstand sowohl, als auch der Sachverhalt, wie ich ihn darzulegen mir erlaubt habe, spricht für die Bewilligung einer Subvention, jedoch wohl nicht in der vom Landesauschusse beantragten Höhe von 5000 fl., sondern eines geringeren Betrages. Dabei hat der Verwaltungsauschuß folgende Finanzierung erwogen: Behufs Deckung der rund 14.500 fl. betragenden Kosten wurde im Jahre 1896 die Summe von 4800 fl. an Bezirksstraßenumlagen eingehoben, für das Jahr 1897 wurden 3000 fl. ins Präliminare des dortigen Straßenbezirkes eingestellt und für das Jahr 1898 soll ebenfalls soviel eingestellt werden, was zusammen die Summe von 10.800 fl. ergibt, so daß unter Hinzurechnung einer Landesubvention von nur 3500 fl. statt 5000 fl. nahezu die ganze erforderliche Summe aufgebracht sein wird. Ich stelle daher im Namen des Verwaltungsauschusses folgenden Antrag:

«Dem Bezirksstraßenauschusse Landstraß wird für den nach Maßgabe des vorgelegten, den localen Verhältnissen vollkommen entsprechenden Projectes auszuführenden Regulirungs- und Instandsetzungsbau der Straße Landstraß-Jameško eine in den Jahren 1898 und 1899 in zwei

gleichen Raten aus dem Landesfonde flüssig zu machende Unterstützung pr. 3500 fl. bewilligt.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Višnikar se je oglasil k besedi.

Poslanec Višnikar:

Visoka zbornica! Ker se je peticija mestnega zastopa Kostanjeviškega izročila finančnemu odseku, pa se dosedaj še ni mogla rešiti in se je meni izročila v poročilo, mislim, da sem dolžan, na njo opozarjati. V njej se povdarja važnost ceste, o kateri je bilo že večkrat v tej zbornici govorjeno. Naglašalo se je tudi, kako je nastala protipeticija, katera je danes v razgovoru. Zatrjuje se, da so se celo podpisi ponarejali, da bi se podrla ta proga. Visoka zbornica! Opozarjam na to, da je cestni odbor Kostanjeviški že dné 28. novembra leta 1894. soglasno sklenil, da se zgradi ravno ta proga, da je potem tudi pritrdila dvakrat visoka zbornica dotični prošnji. Čudno se mi le dozdeva, da je upravni odsek bil vedno manj naklonjen tej cesti, kakor deželni odbor. Deželni odbor je lani in letos predlagal podporo 5000 gld., upravni odsek pa je lansko leto predlagal, da se stvar še zavleče za dve leti in tudi gotovega zneska ni predlagal. Letos predlaga upravni odsek podporo 3500 gld. Jaz pa mislim, da je ta podpora premajhna in da to posebno ne more biti nikak razlog, ako je cestni odbor veliko storil in skrbel za to, da pokrije potrebščino, da mu ravno vsled tega dežela da manj podpore. Kostanjeviški cestni odbor do sedaj ni nič dobil in po mojem mnenji ni nobenega vzroka, da bi se podaljšal obrok do 1899. leta. Ker je potrebščina že pokrita, bi se od malega doneska, katerega dežela privoli, vender lahko polovica izplačala letos, druga polovica pa drugo leto. Na ta način bi bila cesta drugo leto lahko popolnoma izgotovljena. Nikakor toraj ni potrebno, obroka delati do leta 1899., ker se je že skoraj cela potrebščina preskrbela.

Usojam si torej predlagati, da se za zgradbo te ceste mesto 3500 gld., kakor predlaga upravni odsek, dovoli prispevek 5000 gld. iz deželnega zaklada in da se v predlogu upravnega odseka izpusti dostavek »in den Jahren 1898 und 1899 in zwei gleichen Raten.« Prosim torej, da se predlog upravnega odseka v tem zmislu popravi. S tem je ob enem rešena dotična prošnja Kostanjeviške občine.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo ta predlog, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Pfeifer ima besedo.

Poslanec Pfeifer:

Predlog, kakor smo ga danes čuli, da se ima graditi most čez Krko pri Mršečivasi, ugodil bode posebno občinam Šent Jernej, Raka in drugim, ki se že mnogo let zanj potegujejo.

Gledé ceste Kostanjevica, Malence-Zameško je pa poleg navedenih občin vložilo tudi več ob Krki ležečih interesentov — udeležencev — pomisleke s trditvijo, da bi bila navedena cesta — če se gradi — na kvar prebivalcem iz Drame, Sv. Jakopa, Ostroga in mesta Kostanjevica, kadar stopi Krka iz svoje struge.

Krka bi namreč po njih mnenji ne imela odtoka v tem slučaju in bi se bilo bati, da bodo polja in travniki poplavljeni in poblateni in da bodo tudi plosnja škodo trpela.

Z ozirom na to ugovarjajo tej cesti in želijo, da se potrebno ukrene v varstvo zgornjih vasi za slučaj povodenj, ter deželni inženir odpošlje na lice mesta ob času povodnji.

Na drugi strani pa Kostanjeviški cestni odbor v soglasju tamošnjega županstva omenjene bojazni smatra kot neopravičene ter meni, da se sedanje razmere, v kolikor se tičejo povodenj, vsled te cestne zgradbe ne bodo na slabše obrnile; cestnemu odboru Kostanjeviškemu se vidi uravnava te ceste nujna in potrebna, ter je v ta namen že pripravil polovico potrebnega kamenja ter gotovega denarja 7800 gld.

Ker vodi ta cestna proga skozi mehka tla in utegne trpeti ob času povodnji, bo treba jo trdno fundirati. Zato bi bilo prav, da se odpošlje deželni inženir ob času povodnji na lice mesta, da se denar kolikor mogoče koristno porabi in se inženir ob enem prepriča gledé izraženih bojazni; s tem bi bilo ustrezno tudi željam mnogih ob Virki ležečih interesentov. Sklepam in izjavljam, da bom glasoval za večjo svoto 5000 gld., kakor jo nasvetuje gospod predgovornik.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Berichterstatter Ritter von Panger:

Von Seite des Herrn Abgeordneten Višnikar ist der Antrag gestellt worden, es möge erstens eine Subvention von 5000 fl., statt 3500 fl. aus Landesmitteln bewilligt werden und zweitens der Termin für die Fertigstellung der Straße nicht auf das Jahr 1899 hinaus verlängert werden. Was den letzteren Punkt betrifft, so möchte ich darauf aufmerksam machen, daß ja das im Vortheile des Bezirksstraßenausschusses ist, wenn der Termin verlängert wird: wenn er früher fertig wird, desto besser, aber später darf er nicht fertig werden. Er kann sich nur insofern einigermaßen benachtheiligt sehen, daß die letzte Rate der Subvention erst im Jahre 1899 fällig wird. Ich habe aber namens des Verwaltungsausschusses die

Auszahlung der ersten Rate im Jahre 1898 und der zweiten Rate im Jahre 1899 aus dem Grunde beantragt, weil bezüglich unseres Budgets für das Jahr 1897 bereits Beschlüsse vorliegen und es mit Umständen verbunden wäre, am Ende der Session noch andere Summen in das Budget aufzunehmen und dasselbe noch weiter zu belasten. Was jedoch die Anregung betrifft, die Subvention von 3500 fl. auf 5000 fl. zu erhöhen, so möchte ich darauf aufmerksam machen, daß es sich hier nicht um eine Straße handelt, welche umgelegt und dadurch ein neues Object geschaffen werden soll, sondern rein nur darum, eine bestehende Gemeindestraße, so wie sie ist, in einen solchen Stand zu versetzen, daß sie vom Bezirksstraßenausschusse als Bezirksstraße übernommen werden kann.

Das sind Dinge, die sonst die Gemeinde selbst zu verrichten hätte, die aber hier ganz merkwürdigerweise vom Bezirksstraßenausschusse bestritten werden sollen. Ich muß in Anbetracht dessen, daß auch die Summe von 14.500 fl. zur Herstellung einer nur $5\frac{1}{2}$ km langen Gemeindestraße in den für Bezirksstraßen vorgeschriebenen Stand eine gar hoch veranschlagte Summe ist, da es doch eine Erfahrungssache ist, daß bei neuen Bezirksstraßen, wobei auch selbst kleinere Kunstobjecte vorkommen können, die Kosten per Kilometer nur circa 2500 fl. betragen, während sie hier nach dem ursprünglichen Voranschlage 3090 fl. ausgemacht hätten, bei dem Antrage des Verwaltungsausschusses, wie ich ihn früher verlesen habe, beharren.

Deželni glavar:

Prosim gospode poslance, da zasedejo prostore, da bo mogoče glasovati.

V prvi vrsti nam je glasovati o spreminjalnem predlogu gospoda poslanca Višnikarja, ki meri na to, da se za cesto Kostanjevica-Zameško mesto 3500 gld.,

kakor predlaga finančni odsek, dovoli prispevek 5000 gld. in pa, da izostane v predlogu finančnega odseka odstavek, da se ima dotični prispevek izplačati v dveh letnih obrokih leta 1898. in 1899.

Prosim torej glasovati.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog gospoda poslanca Višnikarja je sprejet in torej odpade glasovanje o nasvetu finančnega odseka.

Poslanec dr. Tavčar:

Prosim, gospod deželni glavar! Predlagam konec seje.

Deželni glavar:

Ravno sem hotel izreči, da je treba skleniti sejo, ker imajo danes popoldne ob 4. uri vsi trije odseki seje. Torej naznanjam, da bo prihodnja seja jutri ob 10. uri dopoldne, in sicer s sledečim dnevnim redom: (Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Naznanjam, da ima finančni odsek sejo danes popoldne ob 4. uri, in sicer v deželni hiši v II. nadstropji, kakor navadno.

Upravni odsek ima sejo tudi danes ob 4. uri popoldne, in sicer v I. nadstropji deželne hiše v moji pisarni.

Odsek za letno poročilo pa ima sejo tukaj na strelišči, in sicer ravnokar danes popoldne ob 4. uri.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 2. uri 15 minut popoldne. — Schluß der Sitzung um 2 Uhr 15 Minuten Nachmittag.